

KHRG

Karen Human Rights Group

Documenting the voices of villagers in rural Burma

တၢ်တူၢ်ကစုလာတၢ်ခူသ့ၣ်အပူၤ

မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲထီၣ်ဒါပိၣ်မုၢ်ပိၣ်မၤလၢကီၢ်ပယီၤ

မုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးပူၤ

လါဒံၣ်စဲဘၢၣ် ၂၀၁၈နံၣ်

တၢ်ကတိၤလၢညါ

“ဖဲအဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်တၢ်တၢ်လၢန့ၣ် အဝဲမၤပျံၤယၤအယီၤ ယပျံၤဘၣ်အီၤဒီၣ်မး မ့ၢ်လၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ လၢယ ကီၢ်တအိၣ်ဘၣ်. တပျံၤက့ၤဆူၣ်ယဟံၣ်ဘၣ် ဒီးပုၤလၢယခိၣ်ယယၤတဖၣ်တဲအိၣ်ယဂ့ၢ်ဆူၣ်ဆူၣ်န့ၣ် အယီၤ ယမဲၣ် ဆူးဒီၣ်မးန့ၣ်လီၤ.” တၢ်ကတိၤတဖၣ်အံၤ ဖၢၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ပိၣ်မုၢ်လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး လၢအတူၢ်ဘၣ် မုၢ်ခွါ သွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ဒါအဝဲသ့ၣ်လၢအအိၣ်မူဒီးတုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤတဖၣ် အတၢ်လဲၤခိဖျါကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ် တၢ်တြီ မၤတံၢ်တၢ်အဝဲသ့ၣ် လၢကပၢ်ထီၣ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိးကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်တီၢ်တြီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါဆူၣ်ချ့မၤစၢၤတၢ်ကရၢကရီ (WHO) ဖၢၢ်ဖျါထီၣ် မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်အခိပညိၣ်အံၤ, “မုၢ်ခွါ သွံၣ်ထံ တၢ်မၤပယုၣ်တမံၤလၢလၢ, တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဂ့ၢ်ကျဲးစးဒ်သိးကမၤကမၢ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ် မၤပယုၣ်တဖၣ်, တၢ်စံးတၢ် ကတိၤဘၣ်ယးမုၢ်ခွါသွံၣ်ထံလၢအမၤတံၢ်တၢ်ဒီး မၤတမုၢ်ပုၤအသး, တၢ်ကတိၤ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအအိၣ် ဒီးတၢ်ပညိၣ် လၢကကွဲၣ်လွဲၣ်ပုၤတဂၤဂၤလၢအကမၤကမၢ်ဘၣ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ် မၤပယုၣ်အမုၢ် တၢ်ကူၣ်လဲၤမၤ ကၤပိၣ်မုၢ်ဒီး တၢ်မၤန့ၣ်ဆူၣ်မၤယဲၤသဲတၢ်မၤ, တၢ်မၤထီၣ်ဒါတၢ်တမံၤလၢလၢဒီး ပုၤတဂၤလၢလၢ(အတၢ်ဘၣ်ထွဲမုၢ်အိၣ် ဒီးပုၤလၢအတူၢ် ဘၣ်တၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်) လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်တမံၤ မံၤလၢကမၤဆူၣ်မၤစိးမၤကမၢ်မုၢ်ခွါသွံၣ် ထံတၢ်မၤပယုၣ် တဖၣ်အဂီၢ် လၢသနၢ်ဒီး တၢ်လီၢ်တပူၤ ဂ့ၤတပူၤဂ့ၤတဖၣ်ခဲလၢၣ်န့ၣ် မ့ၢ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်န့ၣ် လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးတခါ တၢ်ကပၢ်ပနီၣ်အီၤ ဒ်အမုၢ်ထဲလၢ ဟံၣ်ပူၤ မ့တမ့ၢ် လၢတၢ်မၤလီၢ်တဖၣ်အံၤဒီးန့ၣ်တသ့ ဘၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်မၤ ကမၢ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံ တၢ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ဒါပိၣ်မုၢ်တဖၣ်ကဲထီၣ်သးသ့လၢတၢ်လီၢ်ကိးတီၤအယီၤန့ၣ် လီၤ.” မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံ တၢ်မၤပယုၣ် လၢအမၤထီၣ်ဒါသဲစးတၢ်ဘျၢတဖၣ်မုၢ် တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်, တၢ်ကတိၤဘၣ်ယးမုၢ်ခွါ သွံၣ်ထံလၢအမၤတံၢ် တၢ်ဒီး မၤအုန့မၤပယုၣ်ပုၤသးတဖၣ်, တၢ်မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ဒါ ပုၤလၢအဂီၢ် စၢ်ဘါစၢ် ဒ်အမုၢ် ဖိသ့ၣ်, ပုၤလၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး မ့တမ့ၢ် ကွၢ်ဂီၤတလၢပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်အံၤ အိၣ်ထီၣ်ဒီးဒ်တၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်ပယီၤထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤကိတိၤဝဲၤကျိၤ (Ministry of Home Affairs)ဖၢၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်ဂ့ၢ်ဝိလၢအဘၣ်တၢ်တီၣ်ဖျါထီၣ်အီၤဆူ ကီၢ်ပ ယီၤပၤကီၢ်ပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ် အနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ် မ့ၢ်လၢ ဖဲ ၂၀၁၆န့ၣ် တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်ဂ့ၢ်ဝိလၢတၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ် တဖၣ်အိၣ် ၁,၁၀၀ ဂ့ၢ်ဝိ မ့မုၢ် ဖဲ ၂၀၁၇န့ၣ်တခါ အိၣ် ၁,၄၀၅ ဂ့ၢ်ဝိန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်, တၢ်မၤနီၣ်မၤယါ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢအပၢ်ဖျါထီၣ်လီၢ်ကဝိပူၤတၢ်အိၣ်သးခဲလၢၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤ တူၢ်ဘၣ်မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်လၢအအိၣ်မူဒီးတဖၣ်ပၢ်ဖျါ ထီၣ်ဂ့ၢ်ဝိတဖၣ်ဆူၣ်ကွီၢ်မုၢ်တဘျီဘၣ်မ့ၢ်လၢအဘၣ် တၢ်တြီမၤတံၢ်တၢ်အီၤလၢ လီၢ်ကဝိပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်ရူၤလိၢ်မုၢ်လိၢ်တၢ်ထံၣ်သံလၢအတဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါ ဒီး တၢ်ပၢ်တၢ်က မၢ် ဆူပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အလီၤ သ့ၣ်တဖၣ်တလီၢ် လီၢ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, တၢ်မၤထံကီၢ်ဒီးဘၣ်တၢ်ပတုၣ် တၢ်ခးဝံၤအလီၢ်ခံ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ အအိၣ်မူဒီးဖဲကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတဖၣ်ပၢ်ဖျါထီၣ်က့ၤအတၢ်လဲၤခိဖျါ အဂ့ၢ်အကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲအါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.ပုၤလၢအဟူးဂဲၤလၢပိၣ်မုၢ်ဂ့ၢ်ဝိအဂီၢ်ဒီးပုၤယုၣ်သ့ၣ်ညါမၤနီၣ်မၤယါတၢ်တ ဖၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ မံၤထူ (#MeToo)အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤထီၣ်ဒါမုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်ဒီး တၢ်မၤတံၢ်တၢ်ထီၣ်ဒါပိၣ်မုၢ်တၢ်တီၤ ကျဲၤအံၤ ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပိၣ်မုၢ်လၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢတၢ်ဆူၣ်အပူၤတနီၤ ထူၣ်ဖျဲးထီၣ်က့ၤလၢတၢ်အိၣ်ဘျီၣ်ကလၢ် အပူၤဒီးပၢ်ဖျါထီၣ်က့ၤအတၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤတၢ်ကစီၣ်သန့ (The Myanmar Times) ဖၢၢ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲ ၂၀၁၆န့ၣ်ဒီး ၂၀၁၇န့ၣ်အပူၤ, တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်အါထီၣ်ဝဲ (၁၈.၄) မျးကယၤညါ န့ၣ်လီၤ.

သူးဖီၣ်စုကဝဲဒီးအပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိး မၤကမၢ်ဒီးဝဲ မုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်မၤပယုၣ်တၢ်သဘၣ်သဘျီတဖၣ် န့ၣ်လီၤ. ဖဲ လၢစးပထုဘၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်အပူၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ကရၢသဘျီတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ဝီခိၣ်သ့ၣ် လၢအမုၢ်(FFM)တဖုအံၤ ဖၢၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပယီၤသူးမုၢ်ဒီၣ်တဖၣ် စူးကါဝဲမုၢ်ခွါသွံၣ်ထံ တၢ်မၤပယုၣ်တၢ်ဖီၣ်ဆူၣ် မံၣ်ယုၣ်ဒ်အမုၢ်“စုကဝဲၤတၢ်ဒူး”တခါအသိး ဖဲရၢၣ်ခၢၣ်, ကခွၢ် ဒီးယီၤဒီၣ်ကီၢ်စဲၣ်တဖၣ် အပူၤစးထီၣ်လၢ ၂၀၁၁န့ၣ် လံၤလံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးပၢ်ဖျါအါထီၣ်ဒီးဝဲလၢ ကီၢ်ပယီၤသူးမုၢ်ဒီၣ်အံၤ ဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိး အပုၤသူးဖိတဖၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် တၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲတဖၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကဘၣ်မၤပယုၣ်တၢ်, ကဘၣ်မၤမုၢ်ခွါသွံၣ်ထံတၢ်ဖီၣ်ဆူၣ်မံၣ်ယုၣ်တၢ်,

ကဘဉ်မပျံးမပုးတော်၊ ကဘဉ်မဆူဉ်မစီးတော် ဒီးကဘဉ်စံဉ်ညီဉ်မအါလီကဝီကမျါဖိတဖဉ်ဒ်လဲဉ်အဂု တဖဉ်န့ဉ်လီ။ တော်မပယွဲကျါကျဲသ့ဉ်တဖဉ်အံးခဲလၢန့ဉ် ကီပယီသးမုဉ်ဒိဉ်တဖဉ် စူးကါစုဉ်ကီးဝဲလၢ ကီပယီ မုဉ်ထီဉ်ကလံးထံးဝဲတော်သဘဉ်သဘဉ်အဆၢကတီဉ်န့ဉ်လီ။ တော်ကွါဟ့ဉ်ကွါစုဉ်ပုဟီဉ်ခိဉ်ဖိခွဲးယာ်ကရၢသဘျုး (Human Rights Watch) ပ်ဖျါထီဉ်ဝဲလၢ ကီပယီသးမုဉ်ဒိဉ်တဖဉ် ဒီးသဒၢကယာ်အပုသးဖိလၢအမၤကမဉ် ကွါမုဉ်တဖဉ် သုတဘဉ်တော်လီဉ်ဘၢလီဉ်ကွါအဝဲသ့ဉ်တဂ့အဂီဉ်ဒီး ပုဖျဲးထီဉ်ကွါလၢတော်စံဉ်ညီဉ်အလီသန့အံး ကဲထီဉ်အဝဲသ့ဉ်အလုအလၢတခါလၢကီပယီဒီးတဘျုးအပုလံန့ဉ်လီ။

ကညီဉ်ဂီဝဲခွဲးယာ်ကရၢ(KHRG) တော်ကွဲးနီဉ်ကွဲးယာ်ပ်ဖျါထီဉ်ဝဲလၢ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်ဖိဉ်ဆူဉ်မံယုဉ်တော်မပယွဲအံး အိဉ်ဒဲးဝဲလၢကီပယီမုဉ်ထီဉ်ကလံးထံးအပုန့ဉ်လီ။ ဖဲလၢယန့အါရံး ဒီးလၢနီဉ်ဝဲဘျုး ၂၀၁၈န့ဉ်အပု, KHRGဒီးန့ဉ်ဘဉ်လံဉ်တော်ပ်ဖျါ (၅၂)ဘျုး လၢအပ်ဖျါထီဉ် မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲဂီဝဲ (၂၇)ဂီဝဲန့ဉ်လီ။ ထဲ၂၀၁၈န့ဉ်တန့ဉ်အံးအပု တော်ဂီအိဉ်ဝဲ (၇)ဂီဝဲန့ဉ်လီ။ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲသ့ဉ် တဖဉ်အံး ပ်ယုဉ်ဒီး တော်ဖိဉ်ဆူဉ်မံယုဉ်, တော်ဂုဉ်ကျဲးစးလၢကဖိဉ်ဆူဉ်တော်, မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲတပျါတပျါ ဒီးမၤအုန့ပုအသးတတဖဉ် အံးန့ဉ်လီ။ ပုလၢအမၤကမဉ်တော်တဖဉ်မုဉ်ဝဲ လီကဝီသဝီဖိကဒဲကဒဲ, ကွီသရဉ်, ကီပယီပဒိဉ်ပုမၤတော်ဖိ, ကီပယီ သးဖိတဖဉ် ဒီးပုဖိဉ်စုကဝဲသးဖိတဖဉ်န့ဉ်လီ။ ပုလၢအတူတဘျုးတော်ဖဉ်မုဉ်ဝဲ ဖိသ့ဉ်မုဉ်ဖိ, ပိဉ်မုဉ်ဒိဉ် တော်ခိဉ်ပု ဒီးပိဉ်မုဉ်လၢနီဉ်ခိဉ်ကွါဂီဒီးခိဉ်န့တဘဉ်လီဉ်ဘျုးဘျုးသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ။

ပုတူတဘျုးတော်လၢအအိဉ်မုဉ်ဒီးသ့ဉ်တဖဉ် အုဉ်အသးဒီးပ်ဖျါထီဉ်ဝဲလၢ ပိဉ်မုဉ်တဖဉ်အိဉ်ဝဲဒၣ်အါမးလၢ ကဘဉ် ပ်ဖျါထီဉ်တော်ဂီတော်ကျါအံးအကျါအကျဲဒ်လဲဉ်န့ဉ် တသ့ဉ်ညါဝဲဘျုး ဒီးလၢန့ဉ်အမဲဉ်ညါအဝဲသ့ဉ်တဖဉ် ကွါဆၢဉ် မဲဉ်ဘဉ်ဒီး ပုဂီဝဲတော်ရုလီဉ်မုဉ်လီဉ်တော်ပ်သးတော်ထံဉ်သံလၢအတဘဉ်ဘျုးဘျုးဒါလၢအပု တတၢအပုဒီး ပုမၤ အတၢအတၢမၤ ပျံးမပုးအဝဲသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ။ တော်သ့ဉ်တဖဉ်အံး တြိမၤတံတံဝဲ ပိဉ်မုဉ်လၢကီပယီမုဉ်ထီဉ် ကလံးထံးသ့ဉ်တဖဉ် ဖဲကပ်ဖျါထီဉ်တော်ဂီဝဲအခါန့ဉ်လီ။ ပမုကွါကဒါကု လၢအဂၢတကပ်န့ဉ် ပိဉ်ခွါမုဉ် ပုသ့ဉ်တဖဉ်လၢအပၢဆၢဘဉ်ဝဲ တော်တီတော်တြိတော်တီခိဉ်ရိဝဲအကျါအကျဲအယိ အမူအခါအိဉ်လၢ တော်ဘျုးဂီဝဲ တဖဉ်န့ဉ်လီ။ လၢတော်န့ဉ်အယိ ဖဲအဝဲသ့ဉ်ဘဉ်ဘျုးရဲ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲဂီဝဲအခါ ညီန့ဉ်အဝဲသ့ဉ်တဖဉ် လဲကပ်ကွါဝဲပိဉ်မုဉ်တော်ခွဲးတော်ယာ်အသဟီဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ။ အါန့အန့ ပုမၤကမဉ်တော်တဖဉ်မုဉ်ပုလၢအိဉ်ဒီး လီလၢတော်စိတော်ကမီအယိ ညီန့ဉ်ပုသ့ဉ်တဖဉ်အံးလဲး ယီဆူပုလၢအိဉ်ဒီးတော်စိတော်ကမီလၢပိဉ်ရီကွါမုဉ်တဖဉ် အအိဉ် ဒ်သိးတော်စံဉ်ညီဉ်သုတဘဉ်အဝဲသ့ဉ်တဂ့အဂီဉ် သုဝဲညီကဒ်န့ဉ်လီ။

လံဉ်တော်ပ်ဖျါတဘျုးအံး ကုကွါသမံသမိးကုဝဲ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲထီဒါပိဉ်မုဉ်ဂီဝဲ လၢကီပယီမုဉ်ထီဉ် ကလံးထံးသ့ဉ်တဖဉ် စးထီဉ်လၢအပုကွါ ၂၀၁၂န့ဉ်ဒီးတုလၢမုဉ်မဆါတန့အံး ၂၀၁၈န့ဉ်န့ဉ်လီ။ ဆၢကတီဉ်တ ကွီဉ် တကတီဉ်အံး မုဉ်တော်ဆိတလဲအိဉ်ထီဉ်လၢကီပယီပုအကတီဉ် မုဉ်လၢ ဖဲ၂၀၁၂န့ဉ် အပု ကီပယီပဒိဉ်ဒီး ကညီ ဒီးကလုဉ်ဆၢဖိဉ်ကရၢ(KNU) မၤတော်ပတုဉ်တော်ခးပတြိဒီး ဖဲ ၂၀၁၅န့ဉ်အပု မၤဝဲထံကီဒီးဘျုးတော်ပတုဉ် တော်ခး(NCA) န့ဉ်လီ။ ဒီးတကတီဉ်ယိ ထံရုကီသဲးတော်ဆိတလဲအိဉ်ထီဉ်လၢ NLDကရၢလၢအဘဉ်တော်တီခိဉ် ရိဝဲအါလၢ ဒိဉ်အိဉ်ဆါဆူဉ်ကွါတဖု မၤနၢဝဲထံကီတော်ယုထာဖဲ ၂၀၁၅န့ဉ် အပုန့ဉ်လီ။ တော်ဂီခိဉ်သ့ဉ်ခဲခါတ ခါလၢ လံဉ်တော်ပ်ဖျါတဘျုးအံးကုယိထံသမံသမိးကုမုဉ်ဝဲ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲဂီဝဲအတော်ကဲထီဉ်သးအဂံ ခိဉ်သ့ဉ်တဖဉ် ဒီးတော်တြိ မၤတံတံလၢပုတူတဘျုးမုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲတဖဉ် ယုဉ်ဒီးတော်ဟ့ဉ် ကုဉ်ဒိဉ်ဒိဉ်မုဉ်မုဉ် လီတော်လီဆဲးဘဉ်ယး မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲသ့ဉ်တဖဉ်အံး ဆူပုလၢအိဉ်ဒီးတော်စိတော်ကမီတဖဉ်အဂီဉ်န့ဉ်လီ။

တော်ကွါထံဆိကမိဉ်ကုမုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတော်မပယွဲလၢအကဲထီဉ်တော်အိဉ်သးလၢကီပယီမုဉ်ထီ ဉ်ကလံးထံးပု

ဖဲ ၁၉၉၂ နှစ် တာ်သဘိဉ်သဘဉ်အဆာကတီၢ် ပှၤတူၢ်ဘဉ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်တဖၣ်အကျါ တဂၤ လၢအအိၣ်မူဒီးတုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ် အုၣ်အသးဒီးပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဆူ KHRG အိၣ်ခိဖျိတၢ်မၤတၢ် ထံၣ်လိာ် သံကွၢ်တၢ်ဒီးအိၣ်အံၤန့ၣ်,

“ပယီၤသုးတဖၣ် ဟဲတံၢ်န့ၢ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ဒီးဖိၣ်ဆူၣ်ဝဲသီသီတနၤသီသီတနၤလီၤ. ပယီၤသုးဖိအနီၣ်ဂံၢ် အါအယီၤ ဖိၣ်ဆူၣ်ဝဲပိာ်မုၢ်တဖၣ်တဂၤလၢအကလဲး ဒီးပိာ်မုၢ်တဖၣ်တနၤတနၤဘဉ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်အီၤလၢ ပယီၤသုးတဖၣ်အါဂၤ န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးတဖၣ်ဖိၣ်ဆူၣ်ယၤတလီၢ်လီၢ်တလီၢ်လီၢ်ဒ်ပိာ်မုၢ်အဂၤတဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤသုး တဖၣ်ဖိၣ် ဆူၣ်ယၤ မ့တမ့ၢ် ယကျဲးစးဘဉ်လီၤယမဲၣ်ဒ်သိးယကမံၤအခါ ယနၢ်ဟူဘဉ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်ကိးပယူ ကအုကစွါထီၣ် လၢတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်သိၣ် လၢယကပာ်ဝးဝး သီသီတနၤသီသီတနၤဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ် တုၤလၢမုၢ်ဆုၣ်ထီၣ် အကတီၢ် ပယီၤသုးတဖၣ်မၤပဝဲစိာ်တၢ်လၢအယၤ ဆူကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ယသးကညီၤဘဉ်လီၤလီၤ ဆီဆီ နီၢ်ကင--- မုၢ်လၢ ကယီၤသုးတဖၣ်ဖိၣ် ဆူၣ်အီၤနးနးကလဲာ်ကိးနးဒီးန့ၣ်လီၤ. အနီၣ်ဆံးအယီၤ တၢ်အံၤမုၢ် တၢ်ယၤ တၢ်စ့ၣ်ခိၣ်မးလၢ အကဘဉ်ဝဲဘဉ်ယိးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”

KHRG ထာ်ဖျိၣ်မၤနီၣ်မၤယါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါစးထီၣ်လၢ၁၉၉၂တုၤ၂၀၁၂ နှစ်အဘၢၣ်စၢၤပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပယီၤ သုး သူဝဲမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူထီၣ်ပိာ်မုၢ်ဂီၢ်မုၢ်ဂီၢ်ပၤလၢအအိၣ်ဒီးအကျါအကျဲသနူလီၤတံၢ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်ထီ သံအသးလၢကီၢ်ပယီၤသုးမုၢ်ဒိၣ်ကျဲကျဲတရံးမၤပယူလီၢ်ကဝီၤကမျါဖိလၢ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးပူၤအန့ၣ် လီၤ. လၢပူၤကွံာ်န့ၣ်လၢအတယံာ်ဒီးဘဉ်အပူၤ, KHRG ဒီးန့ၢ်ဘဉ်လံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါဘဉ်ယးကီၢ်ပယီၤသုးဒီး သုးဖိၣ်စု ကဝဲၤအပူၤတဖၣ် မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူထီၣ်ပိာ်မုၢ်အိၣ်တဘျုးဘုၣ်ဒီးညါန့ၣ်လီၤ. သုးအပတီၢ်လီၤလး ကိးပတီၢ်ဒီး စးထီၣ်လၢသုးဖိတုၤလၢသုးခိၣ်အဒိၣ်ကတၢ်တဂၤန့ၣ် မၤကမၢ်ဝဲ မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူထီၣ်ပိာ်မုၢ် တဖၣ် လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤလီၤလၢ ကမၤဆံးလီၤစ့ၤလီၤကွံာ် လီၢ်ကဝီၤ ကမျါအတၢ်ဆိၣ်ထွဲကီၢ်သူလုၤပဒိၣ် ဒီးသုးတဖၣ် (KNU/KNLA) အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ကညီၤပိာ်မုၢ်ကရၢ (KWO) မၤတၢ်ယုယီထံသ့ၣ်ညါမၤနီၣ် မၤယါတၢ်မၤပယူထီၣ်ပိာ်မုၢ်အဂ့ၢ်တဖၣ် ပၢ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျါဘဉ်ယးတၢ် ဂ့ၢ်တမံၤယီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၁၉၈၈ ဒီး၂၀၀၄ နှစ်အဘၢၣ်စၢၤ, KWO မၤနီၣ်မၤယါန့ၢ်ဝဲ ကီၢ်ပယီၤသုး မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူတဖၣ် အိၣ် ၁၂၅၇၀၀ ဖဲကညီၤကီၢ်စဲၣ်အပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ. လၢဂ့ၢ်ဝီတဖၣ်အံၤအဖီခိၣ် ပှၤမၤကမၢ်တၢ်အနီၣ်ဂံၢ်တဝ်န့ၣ် မုၢ်ကီၢ်ပယီၤသုး လၢအလီၢ်အလၢထီတဖၣ် ဒီး (၄၀) မျးကယၤန့ၣ် မုၢ်သုးဒိဖုဖိၣ်ဆူၣ်ပိာ်မုၢ်တဂၤယီတကတီၢ်ယီ ဒီး ၂၈ မျးကယၤန့ၣ် ပိာ်မုၢ်တဖၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်အီၤဝဲဒီး တၢ်မၤသံကွံာ်အီၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲ၁၉၉၇ နှစ်အပူၤ, ပိာ်မုၢ်လၢဘျးဒဲာ်ကီၢ်ရၢၣ်တဂၤပၢ်ဖျါထီၣ် တၢ်မၤပယူလၢတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤပၢ်လီၤအီၤလီၤတၢ် အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ, “ပယီၤသုးမုၢ်ဖိၣ်သဝီဖိလံန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မၤဝဲဒ်ကုၢ်အသိး, ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၢ်ဝဲ ဒီးတီၢ်ဝဲတုၤအသံတစုန့ၣ် လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤသံဖိသ့ၣ်, မၤအိၣ်ပှၤဝဲဒ်ဒီးဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၢ်ပှၤမၤ ဒီးပှၤဖိမုၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမုၢ် တၢ်မၤပယူ (ပှၤပတီၢ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်) လၢပယီၤသုးတဖၣ်မၤညီၤန့ၢ်ဝဲလီၤ.”

ကီၢ်ပယီၤသုးတၢ်မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူဖဲကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးတဖၣ်စ့ၤလီၤက့ၤဝဲဖဲတၢ်ဆဲးလီၤစုမုၢ် ကျါဖဲ၂၀၁၂ နှစ်တၢ်မၤတၢ်ပတုာ်တၢ်ခးပတြီၤ ဒီး NCA ဖဲ၂၀၁၅ နှစ် ဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်အ ကတြျါနီၣ်ဂံၢ် (၉) အဒု (န) ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ “ကီၢ်ပယီၤသုးဒီးကလုာ်န့ၣ်သုးတဖၣ် ကဟးဆဲးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံ တၢ်မၤပယူထီၣ်ပိာ်မုၢ်တမံၤလၢလၢ လၢအပၢ်ယုာ်ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤအန့ၣ်, မၤပယူ, မၤတံာ်တံာ်, တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ် မံၤယုၢ် ဒီးကုၢ်ယဲသဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.” မုၢ်မုၢ် ကတြျါနီၣ်ဂံၢ် (၉) အဒု (ပ) တခိပၢ်ဖျါအါထီၣ်ဝဲ ကရၢလၢအဆဲးလီၤ စုမုၢ်ကျါကိးဖုကဟးဆဲးတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၢ် ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤ ပယူထီၣ်ဖိသ့ၣ်တမံၤဂ့ၢ်တမံၤဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲKHRG က့ၤကွၢ်ဝဲာ်ထံနီၤဖးက့ၤလံာ်တၢ်ပၢ်ဖျါဖဲ ၂၀၁၂ ဒီး ၂၀၁၈ နှစ်အဘၢၣ်စၢၤတဖၣ် ပၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပယီၤ သုးမုၢ်ဒိၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်လီၤပၢ်လီၤအကျါအကျဲလီၤတံၢ်သနူအံၤလီၤစ့ၤကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ် သုးဖိၣ်စုကဝဲၤဖဲအနီၣ်ကစၢ်တဂၤမၤကမၢ်ဒီးဒၣ် မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယူဒီးတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်ဂ့ၢ်ဝီတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဂ့ၢ်ဝီ

ထိုက်တိုက် တဖန်အံ့တဘျီလားလား ယသးကိ်အူ ဒီးအိတ်တဆူတ်ဘက်ကိးဘျီဒီးလီ။” တာ်ဂု်အခိတ်သုတ်တခိ ပိတ်မုတ် တဖန် ဘက်တူ်ကစုတ်လာတာ်ခူသုတ်အပူ၊ ဒီးပယီသုးပုမကမုတ်မုတ်ခွါသွံင်ထံတ်မပယွဲတဖန် တာ်ဟံးထိတ်အီ၊ ဂု်ဝိလိတ်ဘာလိတ်ကွီအီတအိတ်ဘက်န့တ်လီ။

ပုမကမုတ်မုတ်ခွါသွံင်ထံတ်မပယွဲလကီ်ပယီပဒိတ်ကွိတ်မလီလီပူဖျးဒီးတာ်စံင်ညီင်

KHRGထာ်ဖိတ်မနီင်မယါကီ်ပယီပဒိတ်ကွိတ်သရုတ်တဖန် မကမုတ်မုတ်ခွါသွံင်ထံတ်မပယွဲထီဒါပိတ်မုတ်ဖိဖဲ လါဒိတ် စဲဘာ် ၂၀၁၇န့တ် အပူအိတ် (၂)ဂု်ဝိန့တ်လီ။ တာ်လာပကြားဟံသုတ်ဟံသးတခိ၊ တရူးလာ တာ်မတတ်ပတုတ် တာ်ခးပတြီဒီးဘက်န့တ်တာ်လီလကီ်ပယီမုတ်ထိတ်ကလံထံးအပူအိတ်အါတီလာ ကီ်ပယီပဒိတ်ကွိတ်သရုတ်တဖန် တအိတ်ဘက်န့တ်လီ။

တာ်ဂု်တတခါမုတ်ဝဲ ဖဲလါဒိတ်စဲဘာ် ၁၁သီ၊ ၂၀၁၇န့တ်အပူ ကီ်ပယီပဒိတ်တီထီကွိတ်လါမုတ်တြီကီ်ရုတ်အကွိတ်သ ရုတ်အူခွံင်အူမိ၊ ဟးဖိတ်ကလာဝဲတီတဆံကွိတ်မုတ်(၃)ဂ၊ ဖဲကွိတ်ဖိတဖန်လဲယးလံလာကွိတ်လါမုတ်နုခိ (night study) အဆာကတီ်န့တ်လီ။ တာ်အံ့မုတ်မုတ်ခွါသွံင်ထံတ်မတတ်တမအူန့တ်ဂု်ဝိတခါန့တ်လီ။ ဖိသုတ်မုတ်ဖိအ ကျါတဂ၊ ဟံဖျါထိတ်တာ်ဂု်အံ့ဘက်ဆင် သရုတ်ကွိတ်ခိတ်တဟံးထိတ်ဂု်ဝိဒီးမတတ်နီတမံလာ ကွိတ်ဖိတဖန်အံ့အဂီ်အ ယိ ကွိတ်ဖိအါနု (၈၀) ဟံဖျါဖိတ်ထိတ်အသးဒီးဟံဖျါထိတ်အတာ်ဘက်သးတာ်ကိး သတြီလာကွိတ်မဲင် ညါဒီးတိတ်ဖျါထိတ် လံပတံထိတ်ဆူကညီကီ်စံင်ကိတ်ခိတ်ကျါနါခူထူမုတ်အအိတ်ဒ်သိးတာ်ကဟံးထိတ်ဂု်ဝိအဂီ်န့တ်လီ။ ဝံအလီခံ သရုတ်ကွိတ်ခိတ်ကိးအိတ်ဖိတ်ကွိတ်ဖိမိတ်ပတဖန် ဒီးတဲနံဟံအီလာ ကွိတ်သရုတ်အူခွံင်အူမိအံ့၊ အတာ်ကမုတ်တအိတ်ဘက် အဂု်န့တ်လီ။ ဒ်လဲဂု်ဒ်လဲဂု် ကွိတ်ဖိတဖန် သုတ်ညါဝဲလီလာတာ်လာကွိတ်သရုတ်အံ့ မကမုတ်တာ်အနီ်ကီ်အယိ ကွိတ် နီးကွိတ်ဖိ မိတ်ပတဖန်တတူ်လိတ်သရုတ်ကွိတ်ခိတ်အံ့၊ အတာ်ဆာတ်ဘက်န့တ်လီ။ လါခံကတာ်သရုတ်ကွိတ်ခိတ်အာ်လီဝဲ လါ ကဟုတ်လီမူဒါလာကွိတ်သရုတ်တဂအံ့၊ ကလဲသိတ်လိကွါတာ်လာ တာ်လီအဂ၊ လါအယံဒီးတာ်ကဲထိတ်သး အလီအံ့၊ ကအိတ် (၉)မံးလးန့တ်လီ။ ဝံအလီခံ သရုတ်ကွိတ်ခိတ်မ ကွိတ်ဖိမိတ်ပတဖန် ဆဲးလီစုမုတ်ကျါလာ အတူ် လိတ်ဝဲတာ်ဘျါရဲတာ်ဆာတ်ဘက်အံ့အဂီ်န့တ်လီ။ ဘက်ဆင်ကွိတ်ဖိမိတ်ပအကျါတဂ၊ဟံဖျါထိတ်အတာ်ဟံသးဒ်အံ့၊ “အနီ် နီ်န့တ် ယသးတမုတ်ဘက်. ယဘက်သးလာတာ်ဂု်ဝဲအံ့၊ တာ်ကဟံးဂု်ဝိအီတုလီတီလီ (ဒ်တာ်သိတ်တာ်သီအိတ်ဝဲ အသိး)န့တ်လီ။ ဒ်လဲဂု်ဒ်လဲဂု်, ကွိတ်ဖိမိတ်ပအဂတဖန် ဆဲးလီအမံးဒီး ယကွါလာယဖိမုတ်အဂီ် ဒ်သိးဒီးအသု တဘက်တာ်မဲင်ဆူးတဂု်အဂီ်ဒီးယဘက်ဆဲးလီယမံးန့တ်လီ။”

တာ်ဂု်ခံခါတခါမုတ်ဝဲ ဖဲလါဒိတ်စဲဘာ် ၅သီ၊ ၂၀၁၇န့တ် အပူ ကီ်ပယီသရုတ်ကွိတ်ခိတ်သဲင်နဲအူ လါဘံလု ကီ်ဆင် တဂ၊ဂု်ကျဲးစားလာကဖိတ်ဆူင်မံယုတ် ဖိသုတ်မုတ်ဖိလာအသးနီင်အိတ် ၁၅န့တ် ဒီးအခိတ်န့တ်တဘက်လီ ဘက်စးဘက် တဂ၊အခါ တာ်ထံင်ချူးအီန့တ်လီ။ ဝံအလီခံ ခုတ်အဲင်ယုတ်ပဟံကီ်ဖိတ်ကွိတ်သရုတ်ကွိတ်ခိတ်အံ့၊ ဒီး လီကဝီခိတ်နါ ဒ်အမုတ် သဝီအါဖျါခိတ်နါ၊ ကရုါခိတ်နါ၊ ကွိတ်သရုတ်သရုတ်မုတ်လာကွိတ်အါဖျါဒီးခုတ်အဲင်ယုတ်တာ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါမူ ဒါခိတ်တဖန် အိတ်ဖိတ်ဒ်သိးကဘျါရဲတာ်ဂု်အံ့အဂီ်န့တ်လီ။ ပုတူ်ဘက်တာ်အမိတ်ပဟံဖျါ ထိတ်ဝဲဒ်အံ့၊ “တဘက် ဟံလာပုတဂအံ့ လါသဝီပူဘက်. ဖိဒ်ဖိသုတ်လာအဂ၊သုတ်တဖန်အိတ်ဒ်အယိ ခါဆူညါတာ်ဘက်တာ် ဘာလာအဝဲ သုတ်အဂီ်တအိတ်ဘက်.” တာ်ဂု်ဒ်အံ့သုတ်တဖန် တာ်ကဘက်ဟံးထိတ်ဂု်ဝိ လီတံင်လီဆဲးန့တ်လီ။ လါလီကဝီပု တဂ၊အပတီ် ကွိတ်သရုတ်တဂအံ့အတာ်ကမုတ်အိတ်ဘက်ဆင် ဘံလုကီ်ဆင်ကီ်ပယီပဒိတ် ကုတ်သုဝဲကျါခိတ်ခံ လါတာ်ဖိခိတ်အပတီ်တဂ၊လာအမံမုတ် အူလူ့မိစိတဂအံ့၊ ဟဲမတတ်တထီဒါဝဲလီကဝီတာ်ဟံးထိတ် ဂု်ဝိလိတ် ဘာလိတ်ကွီအံ့ဒီးမထူင်ဖျးထိတ်ကွိတ် ပုမကမုတ်တာ်တဂအံ့လာတာ်ဒုးယာ်အလီန့တ်လီ။ ပုမကမုတ်တာ်တ ဂအံ့ကြားလာတာ်ကစံင်ညီင်အီအလီ အူလူ့မိစိဟုတ်လီကွါအီမူဒါ လါကလဲသိတ်လိကွါတာ်လာ သဝီအ ဂတဖျါလာအအိတ်ဘူးဒီးတာ်ကဲထိတ်သးအလီအံ့န့တ်လီ။

တာ်ဂု်လာ KHRGမနီင်မယါဘက်သးကီ်ပယီပဒိတ်ကွိတ်သရုတ်လာလီကဝီပုတဂ၊အပတီ်မကမုတ်မုတ်ခွါသွံင်ထံ တာ်စုဆူင်ခိတ်တကးထီဒါပိတ်မုတ်ဖိအံ့၊ အနီင်ဂံနီင်ဒူးစုဘက်ဆင် KHRGထံင်လာတာ်အံ့မုတ်ဂု်ဝိ အဒိအသိတ်

ခါလာ ပဘဂ်ပလီဟ်သးလာအဖီခိဉ်န့ဉ်လီၤ. ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤ ကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်ပုၤလာအိဉ်ဒီးတၢ်စိတၢ်က မိၤတဖၣ် တဟံးထီဉ်ဂ့ၢ်ဝီမူၤဒါလိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်အိၤတအိဉ်ဘၣ်အယိ မ့ၢ်တၢ်လာအလီၤဘၣ်ယိဉ်ကီၢ်ဂီၤဒိဉ်မးန့ဉ်လီၤ. မ့ၢ်လာတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်အိးဟီထီဉ်ကျဲတဘိ လၢခါဆူညါ တၢ်မၤကမၢ်မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲထီဉ်ဖိပိာ်မုဉ်လၢအ ဂံၢ်စၢ်ဘၢစၢ်ဒ်အံၤတဖၣ် အါထီဉ်သ့သ့ဉ်သ့ဉ်အယိန့ဉ်လီၤ.

ပုၤဂံၢ်စၢ်ဘၢစၢ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိဉ်ကီၢ်ဂီၤ-မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲထီဉ်ဖိသၢ်ဒီးပိာ်မုဉ် လၢအခိဉ်န့ဉ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စးတဖၣ်

ဖိသၢ်, ဖိဉ်ဃဲ, ပိာ်မုဉ်လၢခိဉ်န့ဉ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စး ဒီးပုၤလာအကွၢ်ဆၢဉ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးဟံဉ်ဖိဃိဖိမုဉ်ကျါၤဝဲၤကွၢ်တၢ် ဟဲန့ဉ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ပုၤလာအဂံၢ်စၢ်ဒီး တၢ်မၤကမၢ်မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲထီဉ်ဖိအဝဲသ့ဉ်ညီတဖၣ်န့ဉ်လီၤ. ဝဲ ၂၀၁၂ဒီး ၂၀၁၈န့ဉ်အဘၣ်စၢၤ KHRG မၤနီဉ်မၤယါ မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲဒီး တၢ်ဖိဉ်ဆူဉ်မံယုာ်ဂ့ၢ်ဝီခဲ လၢာ်အိဉ် (၂၇)ခါ လၢအကျါ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ပိာ်မုဉ်လၢအဂံၢ်စၢ်ဘၢစၢ်ဒ်အံၤတဖၣ် အိဉ် (၁၂)ဂ့ၢ်ဝီ န့ဉ်လီၤ. လၢ ၂၀၁၈န့ဉ်အပူၤ ပိာ်မုဉ်လၢအခိဉ်န့ဉ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စးအိဉ် (၆)ဂ့ၢ်ဝီ ဒီးဖိဉ်သၢ်ဖိအိဉ်(၃)ဂ့ၢ် ဝီန့ဉ်လီၤ.

မုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲထီဉ်ဖိပိာ်မုဉ်ဖိသၢ်တဖၣ်

ဖိသၢ်မုဉ်ဖိသၢ်မ့ၢ်ပုၤတဖၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်ပညိဉ်မၤပယွဲအိၤလၢ ပုၤမၤအတၢ်ဖိတဖၣ်ညီအယိ အလီၢ်အိဉ်လၢတၢ် ကဘၣ်ဟ့ဉ်တၢ်ဒိသဒါလၢအဝဲသ့ဉ်အဂီၢ်လီၤလီၤဆိဆိဒ်သိးမုဉ်ခွါသ့ဉ်ထံတၢ်မၤပယွဲအံၤသုတဟဲဒိဘၣ်ထီဉ်ဖိအဝဲသ့ ဉ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤကိတိာ်ဟ်ဖျါထီဉ်ဝဲလၢ, တၢ်ဖိဉ်ဆူဉ်ဖိသၢ်ဆံး ဂ့ၢ်ဝီလၢတၢ်တိဉ် ဟ်ဖျါ ထီဉ်အိၤတဖၣ်အိဉ်ဝဲ (၆၁ မျးကယာ်ဝဲ၂၀၁၆န့ဉ် ဒီး ၆၃ မျးကယာ် ဝဲ၂၀၁၇န့ဉ်) န့ဉ်လီၤ. KHRGမၤနီဉ်မၤယါ တၢ်ဖိဉ်ဆူဉ်ဖိသၢ်ပိာ်မုဉ် လၢကီၢ်ပယီၤ မုဉ်ထီဉ်ကလံၤထံးအိဉ် (၂)ဂ့ၢ်ဝီ ဝဲ၂၀၁၈န့ဉ် အံၤအပူၤန့ဉ်လီၤ.

ဝဲလါမးရှး ၂၀၁၈န့ဉ်အပူၤ, ဖိသၢ်ပိာ်မုဉ်ဖိ လၢအသးအိဉ်(၅)န့ဉ်တဂၤဘၣ်တၢ်ဖိဉ်ဆူဉ်မံယုာ်အိၤလၢ အမုဉ်ဂံၢ်အဝါ ဝဲအမိာ်အပၢ်ဒီးပုၤလာအနီဉ်ဒိဉ်တဖၣ် လဲၤဖံးလဲၤမၤတၢ်ဒီးကွၢ်ထွဲအိၤတချးအဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အံၤဟဲကဲ ထီဉ်အသးဝဲ တနီၤသရံဉ်ကီၢ်ဆဉ်, ဘျးဒဲာ်ကီၢ်ရျဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖိသၢ်မုဉ်ဖိအံၤ အကွၢ်ဂီၤဘၣ်ဒိသ့ဉ်လီၤဒိဉ်ဒိဉ်ကလဲၤ အယိဘၣ်လဲၤထီဉ်တၢ်ဆါဟံဉ်ဆူ ဒဲာ်ဝုၢ်ပူၤန့ဉ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤပဒိဉ်ပၤကီၢ် လူၤယုာ်သ့ဉ်ညါမၤနီဉ်မၤယါကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျါတဖၣ်ဝဲ ဖိဉ်ကွၢ်ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤန့ဉ်လီၤ. ဝဲလါနီဉ် ဝုဘၣ် ၂၀၁၈န့ဉ်အပူၤ, KHRG ပျီပူၤပုၤမၤ နီဉ်မၤယါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါတဂၤ ဟ်ဖျါထီဉ်ကဒီးဝဲလၢ ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ ဘၣ်လီၤလၢယိာ်ပူၤ (၁၀)န့ဉ် ဘၣ်ဆဉ် ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိသၢ်မုဉ်ဖိတဂၤအံၤ တဒီးန့ၢ်ဘၣ်စ့အိဉ်လိးနီတမံၤဘၣ်န့ဉ်လီၤ.

ဒ်န့ဉ်အသိး ဝဲလါမးရှး ၁၂သီ ၂၀၁၈န့ဉ်အပူၤ, ဖိသၢ်မုဉ်ဖိလၢအသးန့ဉ်အိဉ် ၁၅န့ဉ်တဂၤ ဘၣ်တၢ်ဖိဉ်ဆူဉ်အိၤ လၢအဝဲာ်မုဉ်အဝါ ဝဲနီဉ်တကီၢ်ကီၢ်ဆဉ်, နူပျဉ်ယာ်ကီၢ်ရျဉ်န့ဉ်လီၤ. ဖိသၢ်မုဉ်ဖိတဂၤအံၤ ဒုးသ့ဉ်ညါအနီဘၣ် ဃးတၢ် ကဲထီဉ်အသးဒီးအိၤဘၣ်ဆဉ် အနီကဟံးထီဉ်ဂ့ၢ်ဝီဘၣ်ဃးဒီးအဝါမၤကမၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤတဘျီဘၣ် မ့ၢ်လာအပျံၤ ဘၣ်စ့ၢ်ကိးအဝါအယိန့ဉ်လီၤ. ဖိသၢ်မုဉ်ဖိတဂၤအံၤ အဟံဉ်ဖိဃိဖိစ့ၢ်ကိး တကန့ဉ်ယုာ်ဒီးဂဲၤလိာ်စၢၤအိၤတၢ်ဂ့ၢ် အံၤဘၣ်န့ဉ်လီၤ. အယိလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိပိာ်မုဉ်တဂၤ ကိးအိဉ်ကဒုက့ၤ ဖိသၢ်မုဉ်ဖိအံၤလာအဟံဉ်ဒီး ဟ်ဖျါထီဉ်တၢ် ဂ့ၢ်တၢ်ဝီအံၤဆူပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ အနူသဝီလီၢ်ကဝီၤ ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်အအိဉ်န့ဉ်လီၤ. ဝဲလါအုၤဖြဉ် ၄သီ, ၂၀၁၈န့ဉ်အပူၤန့ဉ် ပုၤမၤကမၢ်တၢ်အနူသဝီခိဉ် နာ်တဖၣ် ဟဲယီၤဆူဖိသၢ်မုဉ်ဖိအံၤအိဉ် ယုာ်ဒီးကျိဉ်စ့တၢ် မၤစၢၤတဖၣ် ဒ်သိးကက့ၤကိးကွၢ်ထွဲက့ၤဖိသၢ်မုဉ် ဖိတဂၤအံၤအဂီၢ်ဘၣ်ဆဉ် ပုၤလာအကွၢ်ထွဲက့ၤဖိသၢ်ပိာ်မုဉ်ဖိ တဂၤအံၤ တဟ့ဉ်အခွဲလၢပုၤကက့ၤကိးဖိသၢ် မုဉ်ဖိအံၤဘၣ်န့ဉ်လီၤ. ဝဲအလီၢ်ခံ လီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ ဒီးခုဉ် အဲဉ်ယုာ်ပၤကီၢ် လၢကီၢ်ဆဉ်ပတီၢ်တဖၣ် ဟံးထီဉ်က့ၤဂ့ၢ်ဝီဝဲ စံဉ်ညီဉ်ဆါတဲာ်ဝဲလၢ ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ ကဘၣ်လီၤလၢတၢ်ယိာ်ပူၤတန့ဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခိဉ်သ့ဉ်တခီ တၢ်မၤကမၢ်ကွီၢ်မုဉ်အာသိဒ်အံၤ တၢ်တလိာ်ဘၢလိာ် ကွီၢ်အိၤလၢကီၢ်ရျဉ်အပတီၢ်ဘၣ် ဒီးပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ တၢ်ဟ့ဉ်အိၤတၢ်ကမၢ်တဂၤကီၢ်ဒီး တၢ်လာအမၤက

မည်ပဲဘၣ်အယိ ကဲထီၣ်တၢ်သံကွၢ်တဖၣ်ဘၣ်ယးဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ကံၢ်စီလၢအတၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီလိာ်ဘၢလိာ်ကွၢ် တၢ်မၤပယုၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ဒါဖိသၣ် တဖၣ်အဖိခိၣ်အိၣ် ထဲလဲၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤပယုၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ဒါဖိမုၢ်လၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤစးတဖၣ်

KHRG မၤနီၣ်မၤယါန့ၣ် တၢ်မၤပယုၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ဒါဖိမုၢ်လၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤစးတဖၣ်အိၣ်(၂)ဂ့ၢ်ဝီဖဲ ၂၀၁၄ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဂ့ၢ်ဝီခံၣ်လၢအံၤ ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤဖဲ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ခံၣ်အံၤအိၣ်ထီၣ်ဒီးအဟုးသးအဆၢ ကတီၢ်စီၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အံၤမုၢ်အဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၣ်ဒီးပုၤမၤကမၢ်တၢ် တဖၣ်အတၢ်မၤပုၤမၤဖုးအဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ် ဒီးတူၢ်ဘၣ်တၢ်အံၤယံၣ်ထဲလဲၣ်လံၣ်န့ၣ် လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် တသ့ၣ်ညါထွဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်မုၢ်ဒီးတဖၣ်အံၤ တီၢ်နီၣ် တၢ်ကဲထီၣ် သးဒီးအဲၣ်သ့ၣ်အဂ့ၢ်လီၤ တၢ်တန့ၢ်ဘၣ်အယိ လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် တဟံးထီၣ်န့ၣ်အဲၣ်သ့ၣ်ဂ့ၢ်ဝီ တုၤလီၤတီၤလီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ် (၂) ဂ့ၢ်ဝီလၢအံၤဘၣ်တၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွၢ်အီၤလၢ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပုၤန့ၣ်စီၤန့ၣ်ကမီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢ (KWO)စ့ၢ်ကိး န့ၣ်လီၤပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပိာ်တုၤအကျိၤအကွၢ်အပူၤဒီး ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤက့ၤပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢမးရှး ၂၀၁၆နံၣ်အပူၤ, KWO ခၢၣ်စးတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒ်အံၤ,

“ပိာ်မုၢ်လၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စးတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဖိၣ် ဆူၣ်အီၤဒီးဒါထီၣ်ဝဲတဖၣ်အိၣ်အါမးလီၤ. မုၢ်လၢ ပိာ်မုၢ်ဒ် အံၤတဖၣ် မုၢ်တဒါထီၣ်ဒီးပုၤတသ့ၣ်ညါလၢအဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်အဲၣ်သ့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲၣ်သ့ၣ်ပၣ် ဖျါထီၣ်ပုၤမၤကမၢ် အဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်မတဂၤလဲၣ်မ့တဘၣ် ဘၣ်ဒီး မုၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိးခိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ခါလၢ ပမၤစၢၤအီၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အါဒ်တၢ်တက့ၢ်န့ၣ် ပုၤပၣ်ဒ်တၢ်ကမၢ်လၢပိာ်မုၢ်လၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ် လီၤဘၣ်စးဘၣ်တဖၣ်အံၤအဖိခိၣ်တခိၣ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ပုၤတနီၤနီၤကပၣ်တၢ်ကမၢ်လၢပိာ်မုၢ်ခါတဖၣ် အဖိခိၣ်လၢ အါဒ်... အဲၣ်သ့ၣ်မၤပိာ်မုၢ်လၢအတသ့ၣ် ညါတၢ်တဖၣ်အံၤ အသးလီၤဒ်လဲၣ် ... န့ၣ်အိၣ် စ့ၢ်ကိးဝဲလီၤ.”

ဖဲပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလီၤလၢတဖၣ်မၤကမၢ် တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုၣ်ထီၣ်ဒါဖိမုၢ်လၢ အခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤ ဘၣ်စးတဖၣ်အခါ တၢ်ကဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီဒ်သိးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီၢ်တြီၢ်အဂီၢ်အိၣ်စ့ၢ်ဒိၣ်မး န့ၣ်လီၤ. အဒိ ဖဲ ၂၀၁၄နံၣ်အပူၤ, ကီၢ်ပယိၤသုးဖိလီၤလံၤအဖိခိၣ်ခါ လၢအမံၤမုၢ် ကိၤမ့ၢ် တဂၤအံၤ ဂုၢ်ကျဲးစးဒ်သိး ကဖိၣ်ဆူၣ် ဝဲပိာ်မုၢ်လၢအခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စးဘၣ်တဂၤ ဖဲမုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် တဂၤအံၤအဲၣ် ထံၣ်ချးတၢ်ပိာ်မုၢ်ခါတဂၤအံၤဒီးတီၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ဆူၣ်ဝီဒီးကရၢၢ်ခိၣ်န့ၣ် တဖၣ်အအိၣ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သး ယံၣ် ၃သီလံဘၣ်ဆၣ် ပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါတဖၣ် တဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီနီတမံၤဘၣ်အယိ ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ စံၣ်ဖျိး ကွံာ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမုၢ်ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤတအိၣ်လၢ လၢသဝီပုၤဘၣ်အယိ လီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မုၢ်ဘၣ်ဒါ တဖၣ် မၤကတၢ်ကွံာ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲလၢအိးကထီၣ်ဘၣ် ၂၀၁၈နံၣ်အပူၤ KHRGလီၤပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိ တဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ ဟဲက့ၤကဒါလၢသဝီပုၤလဲၣ် ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီထီၣ်ဒါ ပုၤမၤ ကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ တအိၣ်နီတမံၤဘၣ် အမဲာ်ညါ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဂၤအံၤ တဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဒိသဒါ မ့တမုၢ် စ့ၢ်အိၣ် လိးနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤပယုၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ဒါဖိမုၢ်လၢအကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးဟံၣ်ယိတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိးသမုတၢ်ဂ့ၢ် ကီတဖၣ်

ဖဲပိာ်မုၢ်ခါတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဂၤလၢအဖိခိၣ်အပတီၢ်အခါ တၢ်မၤပယုၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ဒါဖိ ထီၣ်သ့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲ ၂၀၁၇နံၣ်အပူၤ, ပိာ်မုၢ်လၢအသးနံၣ်အိၣ် ၂၃နံၣ်တဂၤ ဘၣ်တၢ်ဖိၣ် ဆူၣ်အီၤလၢစံာ်ကစၢ် ဖါတၢ်ငထီ အါဘျီတုၤဒ်လဲာ် ပိာ်မုၢ်အံၤ အိၣ်ထီၣ်ဒီးအဟုးအသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ကဲထီၣ်အသးဖဲ တနီသရံၣ် ကီၢ်ဆၣ်, ဘျိးဒဲၣ်ကီၢ်ရၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤကမၢ်တၢ်တဂၤအံၤ မၤပုၤမၤဖုးအီၤလၢ အမုၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤန့ၣ် အကမၤသံကွံာ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အံၤ ဂုၢ်ကျဲးစးဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤဆူၣ် ကရၢၢ်န့ၣ်ရဲၣ် စီၤဖိခါအအိၣ် ဘၣ်ဆၣ် ကရၢၢ်န့ၣ်ရဲၣ်တဂၤအံၤ တဟံးထီၣ်န့ၣ်အီၤဂ့ၢ်ဝီနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဲၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူၣ်KHRG အိၣ်ဒ်

အဲဒါ “ယအိတ်ဖဲအံၤန့ၣ် တၢ်ဘၣ်တၢ် ဘၢလၢယဂီၢ်တအိတ်အယိ ယပျံၤတၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. ယကက့ၤလၢယဟံၣ် ဒီးအတ
အဲၣ်ဝဲဘၣ်.” ဖဲလါဖဲးပထုဘၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်အပူၤ, KHRG ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အါထီၣ်လၢ လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၣ်တဖၣ် ဘျီရဲ
ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်အံၤဒီးဆၢတဲာ်ဝဲလၢ ပုၤမၤကမၣ်တၢ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်စ့အိၣ်လိး ၄,၅၀၀,၀၀၀ ကွး ဆူပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဂၤအံၤ
အအိၣ်ဒီး တုၤမ့ၢ်ဖိသၣ်အံၤအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝံၤ အသးန့ၣ်မ့ၢ်အိၣ် ၅န့ၣ်န့ၣ် ပုၤမၤကမၣ်တၢ် တဂၤအံၤကဘၣ်ဟ့ၣ်မၤ
၈၁ၤဒံး ဝဲဖိသးအံၤ တနံၣ် ၁,၀၀၀,၀၀၀ ကွးတုၤအသးန့ၣ်အိၣ် ၁၈န့ၣ်တစုန့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်, ဖဲပုၤတူၢ်
ဘၣ်တၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံ တၢ်မၤပယုဲတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီကီၢ်ကီၢ်ဂီၤဂီၤအခါ လီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူ
ဘၣ်ဒါတဖၣ် တဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီ တဘျီယီဘၣ်အယိ တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အိၣ်သးတခါလၢ အလီၤဘၣ်ယိၣ် လၢပုၤတူၢ်ဘၣ်
တၢ်တဂၤအံၤအသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤမၤကမၣ်တၢ်တဂၤအံၤ တၢ်တစံၣ်ညီၣ်အီၤလၢတၢ်ဒုးယၢ
အလီၢ်ဘၣ်အယိ တမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ် တခါလၢအဘၣ်လိာ်ဖိးဒုလိာ်အသးဒီးတၢ် ကမၣ်အံၤဘၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လုထံၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်မၤကမၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုဲဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကဲထီၣ်သးဂံၢ်ထံးလၢကီၢ်ပ ယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတဖၣ်-ခိၣ်ခါ တၢ်တပတီၢ်ဆူတၢ်ဒီသဒါအဂီၢ်

လုၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်သံမုၢ်ခွါန့ၣ်ဆၢဂံၢ်ထံး-တၢ်နၢ်သံတၢ်, တၢ်ဟံၣ်ကမၣ်ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ် ထံတၢ်မၤပယုဲ တဖၣ်

မုၢ်ခွါန့ၣ်ဆၢတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ပၤသးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤအံၤဘၣ်တၢ်သိၣ်သိဟံးယၢလုၢ်ဘၢကွံာ်အီၤလၢ
တၢ်ဘျီတၢ်ဘါ အတၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်တဖၣ်ယံးယံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်အိၣ်ကွးဟံၣ်လီၤအသးလၢ ပိာ်မုၢ်ဒီးပိာ်ခွါ
အိၣ် ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢတုၤသိးထဲသိးဘၣ်ဆၢ လၢလုၢ်လၢထုၤသန့တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်တခီ ပိာ်ခွါတဖၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအပတီၢ်
ထီၣ်န့ၣ် ဒီးပိာ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်စ့ၢ်ကါလုၢ်ပိာ်မၤထွဲအီၤလၢ တၢ်ဘျီတၢ်ဘါ လၢအဒိၣ်စိလၢကီၢ်ပယီၤ
မ့ၢ်ထီၣ်အပူၤဒ်အမ့ၢ် ဘူးဒးတၢ်ဘါအံၤ သိၣ်လိသိလိလီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဘၣ်ယးတၢ် နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢတဖၣ် အိၣ်ဝဲ
လၢကျဲအါဘီန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး တၢ်သိၣ်လိသိလိပိာ်မုၢ်တဖၣ်လၢ ကဘၣ်ကူသိးလၢအဘၣ်လိာ်ဖိးဒုဒ်လုၢ်
လၢအိၣ်ဟံၣ်အသိး, လီၤဆိဒ်တၢ်လၢခိၣ်ခိၣ်ပုၤလၢကျါပုၤတဝါတဖၣ် အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဝါတၢ်ထံၣ်တၢ်နၢ်သံ လၢ
အမ့ၢ် မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုဲတဖၣ်အိၣ်အါထီၣ်ခီဖျိ ပိာ်မုၢ် တဖၣ်ကူသိးတၢ်တဘၣ်တဘၢဘၣ်အယိအံၤ အိၣ်ဒီး
ဒ်လၢကီၢ်ပယီၤဒီတဘျီအပူၤန့ၣ်လီၤ. အဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ် ကီၢ်ပယီၤကိတိာ်ဝဲကျါအပတီၢ်ဒ်လဲၣ် ရၤလီၤတၢ်ကလုၢ်
ဒီးမၤန့ၢ်ဆိၣ်ခံပိာ်မုၢ်တဖၣ်လၢ “ကကူသိးတၢ် ဘၣ်ဘၣ်ဘၢဘၢဒ်သိးတထံၣ်ဘၣ်တၢ်အၢတၢ်သီတဂ့ၤအဂီၢ်” န့ၣ် လီၤ.

တၢ်တြျၢၤသံမၤလီၤမၤကွံာ်တၢ်ကွၢ်တလီၤထီၣ်ခါပိာ်မုၢ်လၢအကွၢ်အဂီၢ်အကလုာ်လုာ်အလံာ်ယံးယၢ (CEDAW)
ကမံးတံးတၢ်အိၣ်ဖျိဖးဒိၣ် ၁၉၇၅တဘျီ အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအပူၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ မုၢ်ခွါန့ၣ်ဆၢပတီၢ်
တၢ်နၢ်သံတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဆူးကါလုၢ်ပိာ်မၤထွဲယုာ်ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်မၤစိးမၤပယုဲထီၣ်ခါပိာ်မုၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီ
ဖျါညါအပူၤအယိ ဖျါလၢလုၢ်လၢတၢ်နၢ်သံတဖၣ် ဒုးအါထီၣ်တၢ်မၤကမၣ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံထီၣ်ခါပိာ်မုၢ်တဖၣ် အါထီၣ်
ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး မုၢ်ခွါန့ၣ်ဆၢပတီၢ်တၢ်နၢ်သံတဖၣ် အိၣ်ဒီးစ့ၢ်ကိးဒ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး
အပူၤ လၢပိာ်မုၢ်တဖၣ်ကဘၣ်အိၣ်လၢဟံၣ်, ကွၢ်ဖိ ဒီးမၤဟံၣ်ယီတၢ်မၤတဖၣ် ဒီးမ့ၢ်မုၢ်လၢပိာ်ခွါတဖၣ်တခီ ကဘၣ်
မၤမ့ၢ်ကျါဝဲကွံာ်ဖံးမၤတဖၣ် လၢအဟံၣ်ဖိယီတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်တတိၤဒီလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအီၤလၢ
ကညီမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးပယီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်တဖျါ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်လုၢ်လၢတၢ်နၢ်သံ လၢပိာ်မုၢ်တဖၣ်အမူအဒါအိၣ်ဒ်အလဲၣ်အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ,
“ဆိမိာ်အိၣ်အိၣ်တဝါဘၣ်” န့ၣ်လီၤ.

ခီဖျိလၢမုၢ်ခွါန့ၣ်ဆၢပတီၢ်တၢ်နၢ်သံတဖၣ်အယိ တၢ်ဟံၣ်တၢ်ကမၣ်လၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အလီၤအါဝဲ ဒီးပုၤတူၢ်
ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်မူဒီးတဖၣ် ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဘၣ်ဝဲတၢ်နီၤဖးတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢ ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝါ တၢ်နၢ်သံ ထီၣ်ခါ
အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ဖဲပိာ်မုၢ်လၢအတူၢ်ဘၣ် တၢ်တဖၣ်တဲာ်ဖျါထီၣ် မုၢ်
ခွါသ့ၣ်ထံ တၢ်မၤပယုဲထီၣ်ခါအဝဲသ့ၣ်ဂ့ၢ်ဝီတဖၣ်အခါ ပၤကီၢ်ဒီးကွီၢ်မုၢ်ပုၤမၤတၢ်ဖိ စံၣ်ညီၣ်ကွီၢ်တဖၣ် ဟံၣ်တၢ်
ကမၣ်လၢပိာ်မုၢ်တဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်နၢ်သံတဖၣ်အိၣ်ဒီးဝဲလၢ မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုဲထီၣ်ခါပိာ်မုၢ်တဖၣ် လၢ

အဆိုပါအိတ်အိတ်လီတဘတ်လီဘတ်စးလုလုထူသနူသိပ်သီအဝဲသုတ်ဘတ်အယိတဖန်န့လီ။ န် KHRGတံမာ နိပ်မာယါဟ်ဖျါ ထိပ်ဝဲအသိး ပှတူဘတ်တံအဝဲမုတ်တဂဟ်ဖျါထိပ်ဝဲလါ၊ “တံလါ ယအဲဒီးတဲတခီ ယပှအံး တမုတ်ယဲသဲဘတ် ဒီးအလုအလုတံပတ်သးလါအတဂုတဖန်တအိတ်ဘတ်။ တံကီတံခဲလါအအိတ်ဒီးအီန့န့ မုတ်ဒုတ် အတံကုတ်ဘတ် ကုတ်သုတအိတ်ဘတ်ဒီးအခိတ်န့တဘတ်လီဘတ်စးဘတ်လီ။” တံဟ်ဖျါထိပ်တံထိပ်တံပတ်သး တခါအံး နးနဲနဲဖျါထိပ်ဝဲ ပိတ်မုတ်တဖန် ဖဲအကွဲအခါခဲဘတ်ဒီး တံမာပယုမုတ်ခွါသွံထံထီဒါအဝဲသုတ်တ ဖန်အခါ တံဟ်တံကမန် လါအဝဲသုတ်အလီတခီန့လီ။

မုတ်ကနီစီဆုံတံနတ်သံတဖန်စွဲကီး ဘတ်တံဟ်လါဟ်ကပီအီလါကီပယီမုတ်ထိပ်ကလံထံးအပူ န်တံကတီ န်တဖျါလါအဒီလီပိတ်မုတ်လါသုတ်လုတ်တဖန် ဟ်ဖျါထိပ်ဝဲအသိး “ပိတ်မုတ်တဖန် မုတ်ဒုတ်ဒုတ်သုတ်လုတ်တဖန်အသိး လီ။ သုတ်လုတ်တဖန်လီတဲလါတံခိတ်စူတခါခါအလီဂုဂု သုတ်လုတ်ဖျါ ဒီးတံခိတ်စူလီတဲလါ အဖီခိတ်ဂု ဂုသုတ်လုတ်တဖန်ဖျါန့လီ။” ဖဲပိတ်မုတ်တဖန်လါအတူဘတ်မုတ်ခွါသွံထံတံမာပယုထီဒါဂုဝီ လါအအိတ်မုတ်ဒီးတ ဖန်န့ လီကဝီဖိတဖန်နဲလါ ပိတ်မုတ်တဖန်အမုတ်ကနီစီဆုံလီမာကွဲဒီး မုတ်စွဲကီး တံတခါလါအတဂုဘတ် ဒီး ခဲးန့ခဲးသဝီအယိ ဟဲစိတ်ဘုတ်တံအသီလါလီကဝီပယုသ့န့လီ။ ဒီးအဂတကပါ ပိတ်ခွါအဂတဖန်တထိပ် ပှဒီး ပိတ်မုတ်လါအဘတ်တံဖိတ်ဆုတ်မံယုတ်အီအံးနီတဂလါဘတ်။ လါတံဆိတ်သနဲးအကလုတ်ကလုတ်တဖန်အယိ ပိတ်မုတ် လါအတူဘတ်တံတဖန်တူဘတ်လါ ကျဲယုထါအဂလါအဂီတအိတ်နီတဘိလါဘတ်၊ အိတ်ဒုတ်ထဲတဘိ ဧါလါ ကဘတ်ဖျါအသးဒီးပှမာကမန်တံတဂါအံးန့လီ။ အါန့အန့ လီကဝီခိတ်နတ်တဖန် တဘျီတခိတ် ဆိတ် သနဲးပိတ်မုတ်လါအတူဘတ်တံတဖန်လါ ကဖျါကွဲအသးဒီး ပှမာကမန်တံဖိတ်တဖန်အိတ်ဝဲဒုတ်န့လီ။ တံအံးမုတ် တံစံညီညီယုတ် ပိတ်မုတ်တူဘတ်တံတဖန် ဒ်သိးကဆဲးကွဲအခါခဲကဒီး မုတ်ခွါသွံထံတံမာပယုလါအသးသမုတ် တစါညါအပူ န့လီ။ လါန့အမဲညါ လါကီပယီအပူ တံဖိတ်ဆုတ်မံယုတ်လါအကဲထိတ်အသးလါ နီဒီမိဝါ အဘတ်စါဂုဝီအံး တံတဟ်အီလါ အမုတ်တံမာကမန်ကွဲမုတ်ဂုဝီဘတ်န့လီ။

တံကြားဟ်သုတ်ဟ်သးမာနိပ်မာယါတခီ မုတ်ဝဲတဲသဘံသဘုတ်အကတီ မုတ်ခွါအမုတ်အဒါလုလုထူသနူစု နတ်ဒီးလူပိတ်မာထွဲဝဲအသိးအံး ကဲထိတ်တံတံတံဒီးတံအိတ်သးဒိတ်မး မုတ်လါ ပိတ်မုတ်တနီ ဘတ်ကဲထိတ်ကုသ ဝီသးပှလါပိတ်ခွါတဖန်အလီန့လီ။ န်န့အသိး တံဆိတ်မိတ်တံထိတ်လါ ပိတ်မုတ်တဖန်အဖီခိတ် စးထိတ်ဆိတ် တဲအသးအိတ်ထိတ်ဝဲ အယိ ပိတ်မုတ်တဖန် ကဲထိတ်ဘတ် ကွဲသရဲ၊ လုလုထူသနူခိတ်နတ်ဒီးဆုတ်ချပှမာတံဖိတ်တဖန် န့လီ။ လီကဝီအိတ်ဒီးဝဲအါတံလါအကြားဟ်သုတ်ဟ်သးဒီးမာဂုထိတ်မုတ်ခွါတံပတ်ယုတ်ပတ်ဂီ တံဒိတ်ထိတ်လဲ ထီလါအဂုဒ်အံးတဖန်န့လီ။

သဲးတံသိတ်တံသီတံဘျါဒီသဒါပိတ်မုတ်လါအတူဘတ်မုတ်ခွါသွံထံတံမာပယုတ်တဖန်တ တုလီထီဘး

ကီပယီဒုးအိတ်တံသိတ်တံသီဘတ်ယးတံမာကမန်မုတ်ခွါသွံထံတံမာပယုထီဒါပိတ်မုတ်အံး မုတ်တံသိတ်တံသီ လါအလီလံဖိယးလံဒီးတံတလူပိတ်ထွဲမာ လါပှအီဘတ်န့လီ။ ကီပယီကွဲမုတ်တံဘျါသဲးစးခိတ် သုတ် (Penal Code) လါအဲကလံးခါလါနံဟဲမာလဲအိတ်ကီအစါတကကြျါအံး အဒုနိတ်ဂံ (၃၇၅) ဟ်ဖျါထိပ် တံ ဖိတ်ဆုတ်မံယုတ်အခိတ်ညီအံး အိတ်ဒုတ်ထဲလါ မုတ်ခွါတံဖိတ်ဆုတ်တခါဧါလီ။ မုတ်နီဒီမိဝါ တံဖိတ်ဆုတ်တခီ မုတ်တံ မာကမန် ကွဲမုတ်ဘတ်ဆုတ် ပိတ်မုတ်(မာ)လါအသးနံအိတ် ၁၅နံဆုတ်အဖီခိတ်တဖန် နီဒီမိဝါတံဖိတ်ဆုတ်မုတ်ကဲထိတ် အသးဒီးအဝဲသုတ်ဘတ်ဆုတ် တံအံးကီပယီတံသိတ်တံသီဟ်ပနိတ်ဝဲလါ အတမုတ် တံမာကမန်ကွဲမုတ်ဘတ်န့ လီ။ မုတ် ကီပယီကွဲမုတ်တံဘျါသဲးစးခိတ်သုတ် အဒုနိတ်ဂံ (၃၇၆)တခီ ဟ်ဖျါထိပ်ဝဲ တံစံညီညီလါပှမာ ကမန်တံဖိတ်ဆုတ် မံယုတ်တဖန်တခီ တံကဘတ်ဖါနုလီလါယိပှအနံ ၁၀နံ တု ၂၀နံန့လီ။ မုတ်တံစံညီ ညီညီလါ ပှမာကမန်နီဒီမိဝါတံဖိတ်ဆုတ်မံယုတ်တဖန်တခီ စု၁ဝဲ (မုတ်လါတံကဘတ်ဖါနုလီလါယိပှ ထဲ ၂နံ, မုတ်မုတ် စုအိတ်လိး ဒီး မုတ်မုတ် ဟုတ်တံကမန်ခဲခါလါသု) န့လီ။

ခါဆူညါ ကိုပယ်ပဒ်ကွိုမုတ်တၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်အတၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်တဖၣ်အံၤ တၢ်မ့ၢ်ယဲၣ်လီၤဘီၣ်ဘၣ်က့ၤ အီၤဒၣ်ကယၤ လၢကီၢ်ပယ်ပဒ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤအံၤ ကွိုမုတ်စံၣ်ညီၣ်ပိတုအကျိၤအကျဲလဲၤသယဲၤလိာ်အသး အိၣ်ခံၤ လၢအမ့ၢ် ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဒီးကီၢ်ပယ်ပဒ်ကွိုမုတ်တၢ်ဘျၢသဲစးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်ပယ်ပဒ်ခါတၢ်ထဲသိး တၢ်သိး ပုၣ်ဘျးစဲကရၢ (Gender Equality Network)အပူၤပၤဆုၢ်တၢ်မူဒါခိၣ်ဒိၣ် ခုၤသ့မ့ၣ်သ့တဂၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ် ဝဲအသိး “ကိုပယ်ပဒ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢအကျိၤအကျဲတဖၣ် လဲၤပီၤတတုၤလၢကလုာ်န့ၣ် ဖိဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးတၢ်လီၤလၢ ခိၣ်ခိၣ်ပုၤလၢကျိၤတဖၣ်ဘၣ်”. ဒ်န့ၣ်အသိး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒ်အိၣ်ဒီးအတၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်ဘျၢသဲစး လၢအဟီၣ် ကဝီၤပူၤဒၣ်ဝဲဒီးဂုၢ်ကျဲးစးဒ်သိးတၢ်ကလူၤပိာ်မၤထွဲဒီးမၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် သနၣ်က့ မ့မ့ၢ် လၢတၢ်ယဲၣ်လီၤဘျါလီၤ မုၣ်ခါသ့ၣ်ထံးတၢ်မၤပယုၣ်ဂီၤအဂီၢ်တခါ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်ဘျၢသဲစးတဖၣ်ဖျါဖျိဖျါဖျါဖျါ ဇုၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဒ်ခံၣ်ဖုအကွိုမုတ်စံၣ်ညီၣ်ပိတုအကျိၤအကျဲခံၣ်တၢ် လဲၤသယဲၤလိာ်အသးအယိ ကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ် တၢ်ခဲတခါလၢ လီၤကဝီၤသဝီဖိတဖၣ်ကနီၤပာ်ဘၣ်သး တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ခံၣ်အံၤဒီးကဘၣ်တီၣ်ဖျါ ထီၣ် ဂုၢ်ဝီအကျိၤအကျဲတဖၣ် ဆူပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမိၤတဖၣ်အအိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

NLD ပဒ်အါၣ်လီၤလၢကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်ဒိသဒါပိာ်မုၣ်ပိာ်မၤတၢ်ဘျၢသဲစးတၢ်မၤအတကွီၣ်အပူၤယုာ်ဒီး တၢ်တူၢ် လိာ်တၢ်တြီၤဒိသဒါတၢ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ပိာ်မုၣ်ပိာ်မၤတၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ကွဲးပတြီၤ (PoVaW)အံၤအိၣ်ဟံၣ်ဖျါအသးန့ၣ် လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်, တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ကွဲးပတြီၤအံၤ တၢ်ကွဲးဟံၣ်လီၤအီၤလၢ ၂၀၁၃န့ၣ်လံၣ်ဘၣ်ဆၣ်, ကီၢ်ပ ယ်ပဒ်ဘျီၣ်ဒိၣ်ပလံၤမၤတအါၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဟံၣ်ပနီၣ်အီၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲ ၂၀၁၇န့ၣ်အပူၤ ဝုၢ်နယုယိးတၢ်က စီၣ်သန့ (New york Times)ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ကီၢ်ပယ်ပဒ်ကိတိာ်ဝဲၤကျိၤလၢတတူၢ်လိာ်ဝဲ PoVaW တၢ်သိၣ် တၢ်သိၣ်ပတြီၤ ဝဲတၢ်ဆုၢ်န့ၣ်လၢဘျီၣ်ဒိၣ်ပူၤအံၤအခါအိၣ်တဘျးဘိညါ မ့ၢ်လၢကီၢ်ပယ်ပဒ်ထီၣ်ကီၢ်ပူၤကိတိာ်ဝဲၤကျိၤ အံၤ ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ပျံၤအီၤလၢသးမုၢ်ဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. PoVaW တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ် ပတြီၤအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မၤပယုၣ်မုၣ် ခုၣ်သ့ၣ်ထံးအကျိၤအကျဲလီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီး သးလၢအမၤကမၤတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုာ်လၢတၢ်သဘၣ်သဘၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ ပူၤအဆၢကတီၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ကဟံးထီၣ်အီၤဂ့ၢ်ဝီလၢအမၤကမၤကွိုမုတ်တဖၣ်အယိ ကီၢ်ပယ်ပဒ်မုၢ်ဒိၣ်အံၤ ထီၣ်ဝဲ PoVaW တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ပတြီၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဝဲလါအိးကထိဘၣ် ၂၀၁၇န့ၣ်အပူၤ, အုၣ်ယၣ်ဝဲဒ်တၢ်ကစီၣ်သန့ (Irrawady) ရၢလီၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်လၢ ကီၢ်ပယ်ပဒ်ဘျီၣ်ဒိၣ်ပလံၤမၤ ကက့ၤကွၢ်ပဲာ်ထံးနီၤဖးကဒါ PoVaW တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ပတြီၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးဟံၣ် ဖျါအါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ကီၢ်ပယ်ပဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ် ကစံၣ်ညီၣ်ပုၤလၢအမၤကမၤတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုာ်လၢ နီၢ်ဒိမိာ်ဝါအ ဘၣ်စၢၤအံၤ ကဘၣ်လီၤယိာ်ပူၤ ၂၀၁၅န့ၣ် ဒီး ပုၤလၢအမၤကမၤတၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံၤယုာ်ထီၣ်ခါဖိသၣ်ဒီး ပိာ်မုၣ်လၢအ ခိၣ်န့ၣ်တဘၣ်လီၤ ဘၣ်စးဘၣ်တဖၣ် ကဘၣ်တူၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်တစိၤသးန့ၣ်လီၤ. ဝဲလါနီၣ်ဝဲဘၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်အပူၤ, ကီၢ်ပယ်ပဒ်ထီၣ်ကီၢ်ပူၤ, တၢ်မၤပူၤဖျးဒီးတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤက့ၤလီၤအိၣ်လီၤဆိးကိတိာ်ဝဲၤကျိၤခၢၣ်စး အူစိအီၤဟံၣ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲအတၢ်မုၢ်လၢလၢ ကီၢ်ပယ်ပဒ်ကတူၢ်လိာ်ဝဲ PoVaW တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ပတြီၤအံၤ လၢ၂၀၁၉န့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမုၢ်တၢ်တခါလၢ ကီၢ်ပယ်ပဒ်တြးတူၢ်လိာ်လူၤပိာ်ထွဲ မၤလၢထီၣ်ပုၤထီၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်တဖၣ်တုၤလီၤ တီၤလီၤလၢအတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပိတုပၤပြးအဖိလၢအပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဂုၢ်ဝီဒီးတၢ်တီၢ်တြီၤအိၣ်အယိပုၤမၤကမၤကွိုမုတ်ဖိပူၤဖျးထီၣ်ကွံၣ် လၢတၢ်စံၣ်ညီၣ်အလီၢ်

KHRG တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအဖိခိၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်လၢ ပိာ်မုၣ်လၢကီၢ်ပယ်ပဒ်ထီၣ်ကလံၤထံးတဖၣ် တဟံၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်သးတၢ်မၤပယုၣ်မုၣ်ခါသ့ၣ်ထံးဂုၢ်ဝီတဖၣ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ပျံၤတီၢ်တၢ်ခိဖျိတၢ်လဲၤခိဖျိအါအါသိသိတ ဖၣ်အယိ ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပာ်ဘၣ်သးကဘၣ်ပတံထီၣ်ဂုၢ်ဝီလၢဘၢလၢကွီၢ်အကျိၤအကျဲဒ်လဲၣ်တဖၣ်ဘၣ်အယိ န့ၣ် လီၤ. လီၤကဝီၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ ညီၣ်န့ၣ်ပုၤမၤကမၤမုၣ်ခါသ့ၣ်ထံးဂုၢ်ဝီတဖၣ် မၤပျံၤမၤဖုးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် ဒီးအဟံၣ် ဖိဖိပိာ်မုၣ်တဖၣ် ဒ်သိးကတြီၤယာ်အဝဲသ့ၣ်သုတဟံၣ်ဖျါထီၣ် မ့တမ့ၢ် တဲဖျါထီၣ်တၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်တ ဂ့ၤဒ်လဲၣ်န့ၣ် လီၤ.

တၢ်တနၢ်န့ၢ်အိၣ်ကီၢ်ပယီၤစံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်ဝီကရၢ ဒီးစံၣ်ညီၣ်ကွီၢ်တၢ်ကွၢ်မဲၣ်တၢ်တဖၣ်အံၤအယံၤ ကဲထီၣ်တၢ်တြီၢ်တံၢ် ယၢ် လၢတၢ်ကလူၤပိၣ်မၤလၢထီၣ်ပဲၤထီၣ် တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ဒီး တြီၢ်တံၢ်ယၢ်ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် သုတန့ၢ်ပလၢၢ်ဘၣ် တၢ်တီၢ်တြီၢ်တဖၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤသုးမုၢ်သံၣ်ဘိတၢ်မၤကမၣ်တၢ်မၤပယုဲ မုၢ်ခါသ့ၣ်ထံၣ်ဝီတၢ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျိၤ လၢအပူၤကွံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဒီး ဆၢကတီၢ်မုၢ်မဆါတနံၤအံၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤခဲလၢၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် ဂ့ၢ်ဝီဒ်အံၤတဖၣ် တၢ်လဲၤကပၣ်ကွံၣ်အီၤ မ့တမ့ၢ်တခီ တၢ်လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်အီၤလၢ သုးကွီၢ်မ့ၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်ရူ အယံၤ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ညီၣ်နီၤဒီးသဒၢကယၢ်က့ၤဒၣ်ပုၤမၤကမၣ်တၢ်တဖၣ် ဒ်အသိး အဝဲသ့ၣ်သုတဒီးဘၣ်တၢ်စံၣ် ညီၣ် မၤယံးအီၤတဂ့ၤအဂီၢ်တခီန့ၣ်လီၤ. တၢ်တနၢ်န့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်တပၣ်ဂံၢ်ပၣ်ဘါ စံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်အကျိၤအကွၢ်တဖၣ် အိၣ်ထီၣ်အဂ့ၢ်မုၢ်လၢကွီၢ်တၢ်လၢၤဘူၣ်လၢၤစ့ၤအါ, တၢ်အိၣ်ခိၣ်ဖးလၢ်ဆိုး, တၢ်ကွၢ်တလီၤပိၣ်မုၢ်, တၢ်မၤယံၢ်မၤနီၢ် ကွီၢ်တၢ်မူးတၢ်ရၢ ဒီးကျိၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိလၢကလုာ်န့ၣ်ဖိလၢအနၢ်ပၢၢ်ပယီၤကျိၢ်ထဲတဆံးတက့ၢ် ဒီးတနီၤတနၢ်ပၢၢ်ဒၣ်လဲၣ် ပယီၤကျိၢ်နီၣ်တစဲးဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံၣ်ညီၣ်ပီတုၣ်အကျိၤအကွၢ်လၢအတၢ်ပၤဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး အကံၢ်အစီလၢ ကတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဒ် ဟီၣ်ခိၣ်ဒ်ဖျၢၣ်အပတီၢ်အသိးတခီတအိၣ်ဒ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. KHRG တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢတဘျီ တခိၣ် တၢ်ဘျါလီၤ တၢ်မၤကမၣ်မုၢ်ခါသ့ၣ်ထံၣ်တၢ်မၤပယုဲဂ့ၢ်ဝီတဖၣ်လၢကွီၢ်ဘျီအပတီၢ်ဖုၣ်တဖၣ် ဒ်ပစံးတၢ်အသိး လီၢ်ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် မၤတၢ်နၢ်ပၢၢ်ဒီးတၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်လၢပုၤမၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဒီးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ခံက ပၤအဘၢၣ်စၢၤဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်စ့ၢ်ကိး တအိၣ်ဒီးအကံၢ်အစီလၢ ကစံၣ်ညီၣ်ဒုးယၢ်ပုၤမၤကမၣ် တၢ်လၢယံၢ်ပုၤဒ်အကၢကိၣ်ဒီးအတၢ်ကမၣ်အသိးဘၣ် ဒီးမၤဝဲတုၤလီၤတီၤလီၤ တန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်န့ၣ်အယံၤ လီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ်ဖိတဖၣ်ညီၣ်နီၤစူးကါဝဲ လုၢ်လၢ်ထူသနူတၢ်ဘျါရဲၤလီၤဂ့ၢ်ဝီကွီၢ်ဘျီလၢအတအိၣ်စဲ ယဲၤဒီး တၢ်အုၣ်ကီၤဒီးသဒၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်လၢ ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်တၢ်ထုးယံၢ်ထုးနီၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီး တၢ်ကွၢ် မဲၣ်တၢ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ကဲထီၣ်တုၢ်လံအသးအမ့ၢ်အတီၢ်သပုၤကတၢ်လၢ သဝီခိၣ်နၢ်တဖၣ်ညီၣ်နီၤ ဟံး ထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီစဲးခံဒီးတဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီတုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်ကွီၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘျါသဲစးခိၣ်သ့ၣ်အိၣ်ပၣ်လီၤသးအသိးဘၣ်မ့ၢ် လၢ အဝဲသ့ၣ်နီၢ်ကစၢ်ဒၣ်လဲၣ် တအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢၢ်လၢပုၤဘၣ်ယးတၢ်ဘျါသဲစးတဖၣ်ဘၣ်အယံၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ် န့ၣ်အယံၤ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ် မၤဝဲဘျါရဲၤကွံၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်ဝီအံၤ တပိၣ်ထွဲဒ်သဲစးကျိၤကျဲအိၣ်ဝဲအသိးဘၣ်. အယံၤ ဣသဝီ ခိၣ်နၢ်တဖၣ် မၤပုၤမၤကမၣ်တၢ်ဒီးတုၤဒီးဖျါအသးဒီးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် မ့တမ့ၢ် ဟ့ၣ်စ့အိၣ်လိးတဆံးတက့ၢ် ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိၣ်လိးတခါအသိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိး အဟံၣ်ဖိယံၤဖိတဖၣ်ဆိၣ်သနံးအီၤဒ်သိး ကတူၢ်လိာ်တၢ်စံၣ်ညီၣ် ဆၢတဲာ်လၢကမၤကတၢ်ကွံၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲလါယုၤလံ ၂၀၁၆န့ၣ်အပူၤ, UN ကမံးတံးလၢCEDAWလံာ် ယံးယၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ “*ကီၢ်ပယီၤပုၤတၢ်သူလုၢ်လၢ်ထူသနူတၢ်ဘျါရဲၤလီၤ ဂ့ၢ်ဝီအ ကျိၤအကျဲအံၤ ညီၣ်နီၤဒုးအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ် မုၢ်ခါသ့ၣ်ထံၣ်တၢ်မၤပယုဲထီၣ်ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အကျဲတခါ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ညီၣ် ဆၢတဲာ်လၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကထီၣ်ပုၤ ဒီးပုၤမၤက မၣ်တၢ်ဖိအံၤန့ၣ်လီၤ.*”

အဖိ ဝဲ ၂၀၁၇န့ၣ်အပူၤ, ပိၣ်မုၢ်လၢအသးန့ၣ်အိၣ် ၄၄န့ၣ်ဖဲချၢၣ်လွံၢ်ထူၣ်ကီၣ်ရုၣ်တဂၤ ဘၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆုၣ်မံယုာ်အီၤ လၢသဝီဖိ စီၤအီၤန့ၣ်လီၤ. မုၢ်ဂၢ်တဂၤအံၤ ဟံၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ဆူလီၢ်ကဝီၤခရံၣ်ဖိတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဒီးဣသဝီ ခိၣ်နၢ်တဖၣ်အအိၣ် ဒ်သိးကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်တီၢ်တြီၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် မုၢ်ဂၢ်အံၤတဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ် ဘါအီၤဘၣ်အမဲာ်ညါ တၢ်လၢအဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတခီမ့ၢ်ဝဲ ခိၣ်နၢ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးအီၤလၢကထီၣ်ပုၤဒီး ပုၤလၢအ မၤကမၣ်အီၤတဂၤတခီန့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ မုၢ်ဂၢ်တဂၤအံၤ တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ခိၣ်နၢ်တဖၣ် ထုးထီၣ်ကွံၣ်အမံၤဆူ တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖိစရီပူၤ ဒီးပုၤလၢအခိၣ်အယၢၤတနီၤ စးထီၣ်သိၣ်ဝဲသဲကလၢလၢအဂ့ၢ်အကျိၤတဂ့ၤဘၣ်တဖၣ်အံၤန့ၣ် လီၤ. မုၢ်ဂၢ်အံၤ တတူၢ်လိာ်ဣသဝီဒီးတၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါခိၣ်နၢ်တဖၣ်အံၤ အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဘၣ် ဒီးတဒီးဖျါအသးဒီးပုၤမၤပ ယုဲအီၤတဂၤအံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤကမၣ်တၢ်ဖိၣ်ဆုၣ်မံယုာ်တဂၤအံၤ ယုၢ်ပုၤဖျဲးကွံၣ်အသးဆူတၢ်လီၢ်အယံၤဒီးလီၢ် ကဝီၤပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် တဟံးထီၣ်ကျဲၤလီၤလၢဂ့ၢ်ဝီဆူညါနီၣ်တမံၤလၢၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခိဖျိလၢတၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဖီခိၣ်တဖၣ်အံၤအယံၤ ပုၤမၤအၢမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံ တၢ်မၤပယုၤထီၣ်ဒါပိၣ်မုၢ်တဖၣ် မုၢ်လၢဘၣ်တၢ်ပူၤဖျါဒီးတၢ်စံၣ်ညီၣ်အယံၤ ကျိၤကျဲၤသန့ၣ်အံၤမုၢ်ကျဲၤတဘီၤလၢ အမၤအၢပိၣ်မုၢ်တဖၣ်လၢအပၣ်ဖျါထီၣ်ဂ့ၢ်ဝိတၢ်မၤပယုၤလၢတူၢ်ဘၣ်တဖၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဂ့ၢ်ဝိလၢ KHRG မၤနီၣ်မၤယါန့ၢ်အိၣ် (၂၇)ဂ့ၢ်ဝိဖဲ ၂၀၁၂န့ၣ်ဒီး၂၀၁၈န့ၣ်အဘၣ်စၢၤအံၤ ဂ့ၢ်ဝိထဲတခါဇိၤလၢ အဘၣ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ကိၢ်မုၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ် အိၣ်ကွဲးလီၤအသးအသးန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤအကံၢ်ခိၣ်သ့ၣ်-မုၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤလီၤဆီဖျါဆၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်(gender sensitivity)

ကီၢ်ပယီၤအၢၣ်လီၤတူၢ်လီၤဝဲCEDAW လံာ်ယံးယၢ်အံၤ စးထီၣ်လၢ ၁၉၉၇လံာ်လံာ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ်ယံးယၢ်အပူၤအဆၢဖိ (၅) ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ “ထံကီၢ်လၢအၢၣ်လီၤတူၢ်လီၤဝဲCEDAW လံာ်ယံးယၢ်တဖၣ် အတၢ်ပၢၢ်ပျးအကျိၤအကွၢ်အနီၣ်ထီၣ်ကဘၣ်လူၤပိၣ်မၤထွဲဝဲ (က) ကဘၣ်ဂဲၤလိာ်ဘီၣ်က့ၢ်ပုၤတဝါလုၢ်လၢ်ထူသန့ ဘၣ်ယး မုၢ်ခွါတၢ်န့ၣ်တၢ်ဆၢတဖၣ် ဒီးမၤလီၤမၤကွၢ်လုၢ်လၢ်တၢ်ထံၣ်သံန့ၣ်သံတၢ်ဒ်အမုၢ် တီၤပတီၢ်, မုၢ်ဒါ, ဂံၢ်ဘါဒီးစိကမိၤဖျါထီၣ် လၢပိၣ်မုၢ်ဒီးပိၣ်ခွါအဘၣ်စၢၤတဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ.” နီၣ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဝိနီၣ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဝိ လုၢ်လၢ်တၢ်ထံၣ်သံ လၢမုၢ်ခွါက့ၢ် ဂီၤလီၤဆီဖျါအဘၣ်စၢၤတဖၣ် အိၣ်ဒီးဝဲလၢတၢ်လီၤသက့ၤဆးဒးအယံၤ ထံကီၢ်ပဒိၣ်တဖၣ် ကြးလူၤပိၣ်မၤထွဲတၢ်အၢၣ် လီၤလံာ်ယံးယၢ်အံၤအါထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤလံာ်တၢ်ပၣ်ဖျါလၢ KHRGဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ လီၤကဝီၤကမုၢ်တဖၣ်အတၢ်န့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ယးပိၣ်မုၢ်ခွါဒီးယၢ်ဒီးမုၢ်ခွါဂ့ၢ်ဝိတၢ်ထဲသိးတုၤသိးတဖၣ်စ့ၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်အသိး ပိၣ် မုၢ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်စ့ၤဒိၣ်မးလၢကပၣ်ယုၢ်ပၣ်ဂီၢ်လၢ တၢ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်အပူၤ လၢလီၤကဝီၤအပတီၢ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. အယံၤ နူသဝီပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် လဲၤကပၣ်ကွၢ်ဝဲ ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အကလုၢ် ဒီးအတၢ် ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်သိးပကမၤစ့ၤလီၤကွၢ် တၢ်မၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤတဖၣ် ကန့ၢ် အဂီၢ် တၢ်အရ့ဒိၣ်ကတၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤ အီၤမုၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါဒုးန့ၢ်ပၢၢ်လီၤကဝီၤပုၤတဝါ ကိးဖုလၢ အပၣ် ယုၢ်ဒီး ပုၤကွီဖိ, သဝီဖိ, ကွီသရၣ်, ပၤကီၢ်, ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိ, စံၣ်ညီၣ်ကီၢ်, ပဒိၣ်ပုၤမၤတၢ်ဖိဒီးလီၤကဝီၤခိၣ်န့ၢ် တဖၣ်ဘၣ်ယး တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ် (ပိၣ်မုၢ်ခွါဒီးယၢ်, ဒီးမုၢ်ခွါဂ့ၢ်ဝိတၢ်ထဲသိးတုၤသိး) ဂ့ၢ်ဝိတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ယးမုၢ်ခွါန့ၢ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပုၤတအိၣ်ယံၤ ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်ကွၢ်ဆၢတၢ်မဲာ်ဘၣ်ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤတဖၣ်အါထီၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ယး စဲအ့ၣ် ဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ကရၢ (UNESCO)ဟ်ဖျါထီၣ် မုၢ်ခွါန့ၢ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်အကျိၤအကွၢ်(CSE) အိၣ်ဝဲအသိးဒ်အံၤ, “လံာ်ညီၣ်သိၣ်ဒီ တၢ်သိၣ်လိမၤယုၤတဖၣ် ဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤခိဖျါ သးတၢ်ပလၢာ်သ့ၣ်ညါဘၣ်, သးတၢ်တူၢ်ဘၣ်, နီၢ်ခိက့ၢ်ဂီၤဒီးပုၤတဝါတၢ်ထံၣ်ဘၣ်ယး မုၢ်ခွါန့ၢ်ဆၢတၢ်တဖၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ညီၣ်သိၣ်ဒီအတၢ်ပညီၣ်တခါ မုၢ်ဒ်သိးဒီး ကသိၣ်လိဖိသ့ၣ် ဒီးသးစၢ်တဖၣ် ဘၣ်ယးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်, တၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်, တၢ်ပၣ်သး ဒီးတၢ်ပၣ်လုၢ်ပၣ်ပူၤတၢ်တဖၣ်အံၤ ဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ် အဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ် ဘၣ်ယး အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်အိၣ်မုၢ်အိၣ်ပၤဒီးအတၢ်မုၢ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုးဒိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိး ပုၤတဝါဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ထွဲလၢအပုၤဒီးတၢ်ပၣ်ကဲလိာ်သးယၢ်ခိယၢ်ခိ, အဝဲသ့ၣ်ကသ့ကွၢ်ထံဆိကမိၣ်ဝဲထံနီၤဖးတၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ယုထၢတဖၣ် မုၢ်အိၣ်ဘၣ်အနီၣ်ကစၢ်ဒီးပုၤဂၤလၢကျဲၤလဲၣ် ဒီး သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ် ဒီးမၤလီၤတၢ်တၢ်ဒီသဒါလီၤက့ၢ်အနီၣ်ကစၢ်ဒီးယၢ်လၢအသးပုၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.” CSE အတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ယး တၢ်အၢၣ်လီၤဟ့ၣ်ခွဲးတၢ် ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤတဖၣ် ယုၢ်ဒီးတၢ်မၤအကျိၤအကွၢ်အတက့ၢ်တဖၣ် ဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါဂ့ၢ်ဝိဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ ဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးပုၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအဂ့ၢ်အဘၣ်တဖၣ် ဒ်သိးပကသ့ဆိကမိၣ်ဝဲထံနီၤဖး ဒီးမၤနီၣ်မၤယါတၢ်ပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးဒ်လဲၣ်တကလုၢ်လၢ အမုၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုၤလဲၣ်, သ့ခိၣ်ဆၢတၢ်ဆီၣ်သန့ ဒီးသ့ယုထံၣ်န့ၢ်တၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤအါထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤလၢလီၤကဝီၤအပတီၢ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တၢ်ပိၣ်တဲ
သကိးဘၣ်သးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ခိၣ်ခါအရၣ်ဒိၣ်တဖၣ်လၢ အကမၤစ့ၤလီၤကွံၣ် မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤ
ပယွဲ လၢအမၤထီၣ်ပိၣ်မ့ၢ်ဒီးဖိသၣ်လၢအကံၢ်စၢ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤကျၢၢ်တၢ်

စးထီၣ်လၢ ၂၀၁၂န့ၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ, မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲလၢတၢ်သဘၣ်သဘူၣ်စိၤတဖၣ်မ့ၢ်စ့ၤလီၤကွံၣ်ဝဲ ဘၣ်ဆၣ်
တလီၤမၤကွံၣ်ဒံးအမဲၣ်ညါ မ့ၢ်ဒံးဒုၣ်ဂီၢ်တခါလၢအမၤအသး ဆူညါလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးအပူၤ, လီၤဆီ
ဒုၣ်တၢ်လၢ ခိၣ်ခါသဝီအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤနီၣ်မၤပၤတၢ်ကဲထီၣ်သးအကံၢ်ခိၣ်သ့ၣ်, တၢ်ဒီးသဒၤပုၤလၢ အတူၢ်ဘၣ်
တၢ်တဖၣ်အခွဲးအယၢ်ဒီးလိာ်ဘၢလိာ်ကီၢ်ထီၣ်ပိၣ် ပုၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤ တအိၣ်လၢလၢပုၤပုၤဘၣ်အယိဒီး
တၢ်ပူၤ ဖျဲးထီၣ်ကွံၣ်လၢတၢ်ကမၢ်တၢ်အိၣ်သးဝဲအံၤအအိၣ်ထီၣ်သကုၤဆးဒး လၢကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ် လီၤ.

KHRGတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလၢ အါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ်ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် တဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဒီးသဒၤဘၣ်
န့ၣ်လီၤ. ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်မူဒံးတဖၣ် ဘၣ်ဂဲၤပျုၤဝဲလၢအတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ပျုၤတီၢ်တၢ်ဆါ ဒီး
ပုၤတၢ်တၢ်ထံၣ်သံအတၢ်ကွၢ်တလီၤအီၤတဖၣ် ခိၣ်ဖျါအတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၤခိၣ်ဖျါအသိတဖၣ်အယိ န့ၣ်လီၤ. KHRG
တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအပူၤ ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲပိၣ်မ့ၢ်ဖိတဂၤ ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်ဒီး မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲ ဒီးပုၤတၢ်တၢ်
ထံၣ်သံတၢ်ကွၢ်တလီၤတဖၣ်အယိ ထီၣ်ကွီတဘူၣ်လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ညိၣ်န့ၢ်တၢ်ပိၣ်ထွဲထီၣ် အခံတခါမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ဟ်လီၤ
ဆီလီၤဖးပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအအိၣ်မူဒံးသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးပုၤတၢ်တၢ်ရူၤလိာ်ဘၣ်ထွဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤဒုးအါထီၣ်
ခွဲးယၢ် လၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် ကဆဲးလဲၤခိၣ်ဖျါကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဘၣ်ဒံးဝဲ မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤ ပယွဲအံၤလၢအတၢ်အိၣ်မူ
ဆူညါ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တပလၢၢ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ခုသးခုဒ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်အသိးလၢာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အနီၢ်နီၢ်တခါပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် လိာ်ဘၣ်ဂီၢ်အူတၢ်မၤစၢၤ တချုးလၢတၢ်ကီၢ်တဲအကံၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်တံၢ်
ယၢ်ဒံး သအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤစၢၤလၢပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကြၢးဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ရူၤလိာ်သကိး
ဒီးပုၤလၢ အတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါတဲသကိးတၢ်, တၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်, ကျိၣ်စ့တၢ်
ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ, တၢ်ကွၢ်ထွဲဆူၣ်ချ့တၢ်မၤစၢၤ, သးဂ့ၢ်ပိၣ်ညါတၢ်တဲဒုးန့ၢ်ပၤ ဒီးတၢ်မၤလိလၢ အကံၢ်အစီၣ်တဖၣ် ဒ်သိး
ဒီးပုၤတူၢ် ဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကက့ၤအိၣ်ဘၣ်လၢပုၤတၢ်ပုၤဒ်လၢညါအဝဲသ့ၣ် အိၣ်ဘၣ်ဂ့ၤဂ့ၤအသိး ကသ့အ
ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး

ဒ်သိးတၢ်ဒီးသဒၤပိၣ်မ့ၢ်ဒီးဖိသၣ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအပတီၢ်အကံၢ်အစီ ကတူၤထီၣ်ထီၣ်ဘးဒ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါအပ
တီၢ်အဂီၢ် KHRG ဟ့ၣ်ကူၣ်ကီၢ်ပယီၤပုၤဒိၣ်တၢ်လၢအကဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- မၤလီၢ်တံၢ်က့ၤ တၢ်တြိဒိသဒၤတၢ်မၤပယွဲထီၣ်ပိၣ်မ့ၢ်ပိၣ်မၤတၢ်သိၣ်တၢ်သိတၢ်ကွဲးပတြိ (PoVaW) အံၤ
ဒ်သိးကမ့ၢ်တၢ်လၢအဒိသဒၤယုၢ်ဒီးပုၤတူၢ်ဘၣ်မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲလၢအအိၣ်မူဒံးတဖၣ်အဂီၢ် ဒီးအၢၣ်
လီၤတူၢ်လိာ်ဟ်ပနီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိဝဲအံၤ လၢအဆိလၢအချ့.
- လိာ်ဘၢလိာ်ကီၢ်တၢ်ဖိၣ်ဆူၣ်မံယုာ်လၢနီၢ်ဒိမိၢ်ဝဲအဘၢၣ်စၢၤဂီၢ်ဝဲ အကလုာ်ခဲလၢာ်တုၤလီၤတီၤလီၤ,
- မၤဟးဂီၢ်ကွံၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိလၢအဟ့ၣ်ထူၣ်ဖျဲး(ဒုးအိၣ်ကၢ)ပုၤမၤကမၢ်မ့ၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲတဖၣ်
လၢတၢ်စံၣ်ညိၣ်အလီၢ်ဒီး ယိထံသ့ၣ်ညါသမံသမိးက့ၤသုးဖိ ဒီးသုးဖိၣ်စုကဝဲကရၢ လၢအမၤကမၢ်တၢ်မ့ၢ်
ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယွဲဂီၢ်ဝဲထီၣ်ပိၣ်မ့ၢ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ် လၢအပူၤကွံၣ်ဒီးလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤတဖၣ်ခဲလၢာ်တုၤ
လီၤတီၤလီၤ,
- ဒီးလူၤပိၣ်မၤထွဲ တၢ်တြုၤသံမၤလီၤမၤကွံၣ်တၢ်ကွၢ်တလီၤထီၣ်ပိၣ်မ့ၢ်လၢအက့ၢ်အဂီၢ်အကလုာ်လုာ်အလံာ်
ယံးယၢ် (CEDAW)အံၤလၢတၢ်စံၣ်ညိၣ်ပၤပြုးအပူၤလၢာ်လၢာ်ဆုဆုတက့ၢ်.

ကော်ပယီမုတ်ထိုင်ကလံထံးအပူ၊ တာ်ဒီးန့ၢ်ပလၢာ်ဘၣ်တာ်တီၢ်တြၢ်ကအိၣ်ထိုင်အဂီၢ်၊ KHRG ဟ့ၣ်ကူၣ် ဟ့ၣ်ဖး လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်ဒီးကော်ပယီပဒိၣ်ခံဖုလၢာ်တာ်လၢအကြၢးမၤဂ့ၤထိုင်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- မၤထိုင်ထိုင်တာ်ပာ်ဖျါဘၣ်ယးတာ်မၤကမၣ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်ဂ့ၢ်ဝီ အကလုာ်ကလုာ်အကျိၤ အကျဲသန့ ဆူဂ့ၢ်ဝီလၢအရ့ဒိၣ်အပတီၢ်၊
- ကဘၣ်မၤလီၤတာ်ပုၤလၢအဒုးအိၣ်ထိုင်တာ်သိၣ်တာ်သီ၊ စံၣ်ညီၣ်ကွီၢ်ကရၢဖိ၊ လီၢ်ကဝီၤခိၣ်န့ၢ် ဒီးပုၤဘၣ် မူဘၣ်ဒါလၢ ဝဲကျိၤဝဲဒုးဘၣ်ထွဲတဖၣ်ခဲလၢာ် ကဘၣ်သိၣ်လိစူးကါကွီၢ်မုၣ်သဲစး အကျိၤအကျဲဒီးလိာ်ဘၢ လိာ်ကွီၢ် မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်ဂ့ၢ်ဝီတာ်ကအုကစွါ လၢအထီၣ်ပိာ်မုၣ်တဖၣ် တုၤလီၤတီၤလီၤ ဒ်မုၣ်ခွါ န့ဆၢၣ်တာ်ပာ်လုာ်ပာ်ပုၤဒွဲလၢအိၣ်အသိး၊
- ထိုင်ထံစီၤကွၢ်ကွၢ်ဒီးတြီယာ်ကွၢ်တၢ်စူးကါလုာ်လုာ်ထူသန့စံၣ်ညီၣ်ပိတုကျိၤကျဲသန့တာ် လိာ်ဘၢလိာ်ကွီၢ်ဘၣ် ယးမုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ပိာ်မုၣ်ပိာ်မၤလၢအတဂ့ၤတဖၣ်ထံထံဆးဆးန့ၣ်တက့ၢ်။

လၢတာ်ဒီးသဒၢက့ၤပိာ်မုၣ်ဒီးဖိသၣ်တဖၣ်တာ်သုတမၤကမၣ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်ထီၣ်ပိာ်အဝဲသ့ၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်၊ တာ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်ဒီးကော်ပယီပဒိၣ်ကြၢးမၤဂ့ၤထိုင်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ၊

- ခံကွၢ်စီၤကွၢ်ကွၢ်ဒီးဆိတလဲက့ၤပုၤတဝါ တာ်တီၢ်ခိၣ်ရိၢ်မဲအကပၤကပၤ လၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်ဒီး မုၣ်ခွါတာ် တုၤသိးထံသိး ဒီးပိာ်မုၣ်ဂ့ၢ်ဝီခွဲးယာ်တဖၣ် ဒ်အမ့ၢ်တာ်ဆိတလဲမၤဂ့ၤထိုင်က့ၤလုာ်လုာ်ဒီးပုၤတဝါတာ်စူၢ်တာ်န့ၢ် လၢအထီၣ်ပိာ်မုၣ်တဖၣ်၊
- မုၣ်ခွါန့ဆၢၣ်တာ်ပာ်လုာ်ပာ်ပုၤဒွဲလၢ (gender sensitivity), မုၣ်ခွါန့ဆၢၣ်တာ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ် (sexuality education) ဒီး တာ်အာ်လီၤဟ့ၣ်ခွဲးတဖၣ် တာ်ကဘၣ်သိၣ်လိအီၤလၢကွီၢ်အလံာ်ညီၣ်သိၣ်ဒိအပူၤန့ၣ်လီၤ။

တာ်ကဟုကယာ်က့ၤပုၤလၢအတူၢ်ဘၣ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်လၢအအိၣ်မူဒီးတဖၣ်အဂီၢ်တာ်လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ် ပဒိၣ်ဒီး ကော်ပယီပဒိၣ်ကြၢးမၤဂ့ၤထိုင်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပိာ်မုၣ်လၢအတူၢ်ဘၣ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ် လၢအအိၣ်မူတဖၣ် ဒ်အသိးအဝဲသ့ၣ်ကအိၣ် ဘၣ်လၢတာ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်ဂ့ၤဒီးဟ့ၣ်အီၤတာ်မၤလိလၢအအိၣ်ဒီးအကံာ်အစီၣ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကလဲၤခိဖျိကွၢ် ဆၢၣ်ခဲာ်ကွံာ်တာ်ပျံၤတီၢ်တာ်ဆါ(trauma)တခါလၢအကဲထိုင်သးခိဖျိတာ်လဲၤခိဖျိအါအာသီ သီတဖၣ်၊
- ဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤတာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဆူပုၤတူၢ်ဘၣ်တာ်လၢအအိၣ်မူဒီးတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တာ်တဲန့ၢ်ပာ်အဝဲ သ့ၣ်ဘၣ် ယးတာ်ဘျၢသဲစးဂ့ၢ်ဝီ၊ တာ်ဒီးသဒၢအကျိၤအကျဲၤတာ်ဟူးတာ်ဂဲၤတဖၣ်၊ ကျိၣ်စုတာ်မၤစၢၤ၊ ဆူၣ်ချ့တာ်ဆိၣ်ထွဲ မၤစၢၤ၊ သးဂ့ၢ်ဝီညါတာ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါ(psychological services)ဒီးတာ်မၤလိလၢအကံာ်အစီၣ်ဂ့ၤတဖၣ် န့ၣ်လီၤ။

တာ်ကမၤလီၤမၤကွံာ်ပုၤလၢအမၤကမၣ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်လၢအတဘၣ်တာ်စံၣ်ညီၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တာ်လၢကော်ပယီသုးမုၣ်ဒိၣ်၊ သုးခိးကီၢ်ဆၢဒီးကလုာ်န့ၣ်ဖိၣ်စုကဝဲၤတဖၣ်ကြၢးမၤဂ့ၤထိုင်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- မၤစုၤလီၤကွံာ်တာ်သဘၣ်သဘၣ်လီၤဆိၣ်တာ် ဝဲတာ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးကမျၢၢ်ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် ဒီးမၤစုၤလီၤ ကွံာ်မုၣ်ခွါသ့ၣ်ထံတာ်မၤပယုၣ်လၢအထီၣ်ပိာ်မုၣ်ပိာ်မၤတဖၣ်ဒီးမၤဂ့ၤထိုင်တာ်ဒီးသဒၢပိာ်မုၣ်ပိာ်မၤလၢတာ်သ ဘၣ်သဘၣ်အပူၤ၊

- လိာ်ဘၢလိာ်ကွၢ်က့ၤသ့ၤမုၢ်သံၣ်ဘိလၢအမၤကမၢ်မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်မၤပယုဲထီၣ်ပိာ်မုၢ်တဖၣ်လၢစံၣ်ညိပိတု ကွၢ်မုၢ်အပူၤဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ဘျါအိၣ်အသိး ဒ်သိးပိာ်မုၢ်လၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်မၤတရီတပါအီၤတဖၣ် အ သုတဘၣ်ဒိဆါတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.